

תדש SIVAN תמש
TAMUZ

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Max Horb, *Plachetnice na Alstersee*, olej na plátně, 1906.
(K článku *Neznámý malíř pražské Osmy* na stranách 12–13.)

NETANJAHU V PRAZE

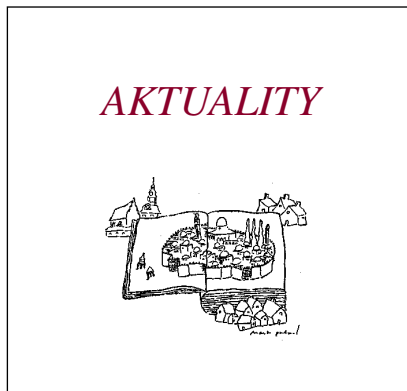
Ve čtvrtek 17. května přiletěl do Prahy na státní návštěvu izraelský premiér Benjamin Netanjahu. Spolu se sedmi členy své vlády, kteří ho na návštěvě doprovázeli, se účastnil prvního společného zasedání vlád České republiky a Izraele. Ministři obou zemí podepsali prohlášení o spolupráci v dopravě, vědě a výzkumu, kultuře a místním rozvoji. ČR a Izrael chystají společné projekty například v programování či léčbě neurogenerativních onemocnění. Sdílet by měly také informace o tom, jak vytvářet cenově dostupné bydlení.

Ministři dopravy ČR a Izraele podepsali úpravu mezivládní dohody o letecké dopravě. „Dosud mohl pravidelnou dopravu mezi dvěma státy poskytovat jeden dopravce, dnes je to liberalizováno na jakýkoliv počet, tím se rozšíří možnost pravidelných linek mezi Prahou a Tel Avivem, případně dalšími městy,“ konstatoval ministr dopravy Pavel Dobeš. V souvislosti s tím, že Tel Aviv chystá vybudování nové tramvajové sítě, se také svezl se svým izraelským protějškem po Praze nejnovějším modelem tramvaje vyráběné v plzeňské Škodovce.

Po jednání s Netanjahuem premiér Nečas uvedl, že oba státy sdílejí obavy z vývoje iránského jaderného programu. Česko uznává právo Izraele se bránit terorismu a odmítá zpochybňování legitimacy a bojůt židovského státu, prohlásil.

Netanjahu se vyjádřil k dlouholetému konfliktu mezi Izraelem a Palestinou. Nečas zopakoval, že řešit ho je možné pouze přímým jednáním obou stran. „ČR nepodporuje jednostranné kroky, které nemohou přispět k mírovému procesu. Stabilní řešení musí být nalezeno na principu dvou států, které budou naplněním židovského a palestinského práva na sebeurčení,“ dodal Nečas. „Češi rozumějí, co to je být ohroženou demokracií v nebezpečném regionu,“ uvedl Netanjahu a dodal, že Českou republiku považuje za nejbližšího spojence Izraele v EU.

Po skončení oficiálního programu navštívil premiér Benjamin Netanjahu s manželkou ve večerních hodinách Staronovou synagogu. V jeho doprovodu byli i tři ministři jeho vlády, mj. i ministr a rabín Daniel Hershowitz, profesor filosofie a matematiky na Technionu. Jeho rodiče, kteří přežili šoa, pocházejí z Československa a on sám se hlásí k tomu, že je potomkem Maharala. Početná delegace se setkala ve Staronové synagoze se zástupci Federace židovských obcí, Židovské obce v Praze a Židovského muzea. Po prohlídce synagogy, spojené s obsáhlým historickým výkladem, se všichni sešli ke společné mod-

litbě, zakončené kadišem za nedávno zemřelého otce izraelského premiéra. *dk*

OCENĚNÍ PRO RUTH BONDYOVOU

Česko-izraelská spisovatelka, překladatelka a novinářka Ruth Bondyová převzala 18. května během své návštěvy pražského veletrhu Svět knihy prestižní Cenu Jiřího Theinera, udělovanou za propagaci české literatury v zahraničí. Bondyová je v Izraeli známá jako autorka populárních fejetonů a esejů, komentujících nejrůznější aspekty kultury a každodenního života židovského státu. Jejich výběr byl přeložen i do češtiny pod titulem *Drobné útěchy* (Argo, 2008). Česky napsala Bondyová řadu knih, popisujících život židovské komunity v Čechách a Československu před druhou světovou válkou. Velké popularity se dočkala například kniha *Mezi námi řečeno* (Nakladatelství Franze Kafky, 2003), zaměřující se na jazyky, jimiž Židé v českých zemích v minulosti hovořili. Cena Jiřího Theinera jí byla udělena především jako ocenění za její překladatelskou činnost. Do hebrejštiny Ruth Bondyová přeložila například Haškovy *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, romány Bohumila Hrabala a Milana Kundery či pohádkovou knihu Jana Wericha *Fimfárum*. Oceněna byla v minulosti i v Izraeli, a to za svou novinářskou a spisovatelkou činnost – stala se mimo jiné první ženskou nositelkou prestižní Sokolovovy ceny. Do češtiny byla přeložena její zásadní práce, biografie prvního židovského staršího v terezínském ghettu Jakoba Edelsteina. (Více na www.ztis.cz)

VELETRH ŽIDOVSKÝCH ORGANIZACÍ

V neděli 13. května se v prostoru Lauderových škol konal veletrh židovských organizací nazvaný „Židé sobě“, který zorganizovala Česká unie židovské mládeže s podporou Nadačního fondu obětím holokaustu. Na školním hřišti se představilo

několik desítek organizací a spolků, od občanského sdružení Chinuch, KKL-JNF, Rafael Institutu, Lauderových škol, nakladatelství p3k, Argo a Sefer, taneční skupina Besamim, NFOH, Hakoach, OS Baševi Jičín, ŽO Teplice, Stolpersteine, Institutu Tereziánské iniciativy, TKC Hagibor a řady dalších po šachový kroužek Steinitz, Váňovo košer vinařství, WIZO či Sdružení pro krnovskou synagogu a pražského Chevra kadiša. Velké oblibě se těšil stánek olomoucké židovské obce, kde se návštěvníci mohli posílit vynikající košer slivovicí, či stánek pražské jazykové školy moderní hebrejštiny, ulpanu. Velký ohlas vzbudila hudební vystoupení – skupiny Mišpachy, zpěvačky Bary Prokopové či kytaristy Robo Fischmanna (jeho spoluhráč Peter Györi kvůli zranění bohužel nemohl přijet). K dostání bylo levné a chutné občerstvení, a přestože se dostavili ledoví muži a bylo poměrně (hodně) chladno, dostavilo se i (poměrně) hodně návštěvníků, kteří se v přátelské atmosféře dobře bavili. Organizátorům – mladým lidem z Unie židovské mládeže – patří dík a uznání. Doufejme, že se sympatická akce bude někdy v budoucnu opakovat. *red*

KAREL POLÁČEK V RYCHNOVĚ

V Rychnově nad Kněžnou se po pětileté přestávce uskuteční při příležitosti 120 let od autorova narození v pořadí už sedmá poláčekovská konference „Karel Poláček a žánry beletristické publicistiky“. Od 7. do 9. června se ve Společenském centru sejdou (tentokrát prý skutečně už naposled) literární historici, literáti i nadšení čtenáři k rokování o svém milovaném autorovi. Podrobnější informace získáte na adrese jantydlit@seznam.cz.

jd

OBSAH

- Evropský židovský kongres v Praze* **3**
- Sidry pro tento měsíc* **4–5**
- Statečný a osamělý rozhovor s historikem Tomem Segevem* **6–7, 17**
- Kauza Waldheim úryvek z knihy o Simonu Wiesenthalovi* **8–9, 17**
- Pražští Židé a Německé kasino* **10**
- U Lauderů hlásí plné třídy* **11**
- Maliř Marx Horb* **12–13**
- Století mystiky* **14–15**
- Viktor Fischl: Čtyři sonety* **16**
- Kalendárium* **18**
- Izrael: Až mi bude 64* **19**
- Výběr z českého tisku* **20**
- Kultura, zprávy, inzerce* **21–23**
- Zprávy ze světa* **24**

S nápadem uspořádat zasedání exekutivy Evropského židovského kongresu (European Jewish Congress, EJC) v Praze přišlo několik jeho vrcholných zástupců loni na podzim. Původně se počítalo s tím, že se uskuteční záměr, který byl v programu českého předsednictví Evropské unie v roce 2009, a sice jakýsi summit EU – Izrael. Jenže v této době došlo k turbulentnímu vývoji v oblasti Gazy, známému dnes jako „operace Lité olovo“, a ze strany zejména bruselské administrativy o takovýto politický formát již nebyl zájem.

ZMATKY KOLEM ROZHovorŮ

Vedení EJC proto přišlo s iniciativou, která by umožnila neformální rozhovory s izraelskými představiteli na jedné straně a s premiéry zemí EU na straně druhé při příležitosti pražského zasedání Evropského kongresu. Předsedovi české vlády Petru Nečasovi se nápad zalíbil a přislíbil mu podporu. A nejen to. Na summitu EU oslovil premiéry evropských zemí s tím, že by je v případě jejich zájmu formálně do Prahy pozval. Z původního počtu více než poloviny ministerských předsedů, kteří projevili zájem, jich nakonec účast předběžně přislíbilo sedm a těm bylo s patřičným předstihem zasláno pozvání. Také izraelská strana potvrdila svou účast a navíc navrhla, aby se setkání konalo v souvislosti s plánovanou bilaterální schůzkou ČR – Izrael. Byla proto stanovena data 16. a 17. května 2012. Jenže pak došlo v Izraeli k vnitropolitické krizi a zdálo se, ostatně obdobně a ve stejnou dobu jako v České republice, že vláda padne a země bude směřovat k předčasným volbám. Izraelská strana svou účast proto zrušila. Stalo se ale něco neočekávaného – situace na izraelské politické scéně se stabilizovala. Mezitím se také sešel prezident EJC Moše Kantor s premiérem Netanjahuem v Jeruzalémě a přesvědčil ho, aby do Prahy přijel. Zúčastněné strany se vrátily k dohodnuté koncepci a zdálo se, že dvoudenní program se uskuteční v plánovaném rozsahu. Jaké však bylo překvapení a zklamání, když Izraelci jen necelé dva týdny před konáním akce oznámili, že přijedou jen na bilaterální česko-izraelské rozhovory, nikoli na zasedání kongresu.

A tak to také zůstalo, 16. května se v Praze konalo jen jednání rozšířeného výboru EJC, jehož se zúčastnilo přes 40 zástupců většiny členských zemí od Ukrajiny po Gibraltar. Izraelská delegace, vedená premiérem Netanjahuem, v níž bylo sedm ministrů, dorazila do Prahy o den později...

DIVNÝ TREND

Zdá se, že pražské jednání EJC bylo jedním z nejúspěšnějších za poslední dobu, alespoň podle reakce většiny účastníků. Profesionální přístup místních organizátorů (podíl zde mělo Forum 2000 a Úřad vlády) přispěl ke skvělé, během dne pracovní a večer při setkání s premiérem slavnostní atmosféře a k pozitivnímu vyznění této významné akce. Zcela opačně tomu ale je s obsahem jednání. Z Evropy nyní totiž přicházejí zprávy, které jsou alarmující více než kdy dříve. Pracovní agendě proto dominovaly tragické události v Toulouse a situace v Řecku a v Maďarsku.

Jak informoval Richard Prasquier, předseda CRIF, zastřešující organizace francouzských židovských obcí, že šoku ze střelby v židovské škole v Toulouse se Fran-

EVROPSKÝ ŽIDOVSKÝ KONGRES V PRAZE

cie vzpamatovávala jen pomalu, ale nyní se situace poněkud změnila. Vražedný útok Mohameda Meraha odsoudili všichni, včetně muslimských představitelů. Prioritou se dokonce stalo to, aby se nezačaly šířit islamofobní nálady v celé společnosti. Tento trend však v několika případech vyústil v paradox: jako oběti nebyly prezentovány zavražděné židovské děti, ale muslimové, žijící ve – řečeno naší terminologií – „vyloučených lokalitách“. Kontext hrůzného činu se již jakoby opomíjí. Zcela neuvěřitelný pak je fakt, že vrah má v mnoha islámských komunitách ve Francii své obdivovatele. Podle Richarda Prasquiera dokonce rapidně vzrostl počet antisemitských útoků právě po tragédii v Toulouse. Jejich počet je dnes, tedy v prvních pěti měsících roku 2012, stejný jako za celý předcházející rok.

Velmi vážná je také situace v Řecku, kde se do parlamentu – samozřejmě jako jeden z důsledků hluboké a vleklé ekonomické krize – dostala otevřeně neonacistická a xenofobní strana Zlatý úsvit, jejíž představitelé mj. popírají holocaust. Nemusíme ale chodit tak daleko. I v nedalekém Maďarsku je důvod k vážným obavám. Dění v politice a ve společnosti již delší dobu velmi ovlivňuje extremistická strana Jobbik. Mnozí přirovnávají zdejší situaci ke 30. létům minulého století, některé zprávy hovoří o otevřených antisemitských projevech, základu činnosti některých profesí pro Židy, nechvalně známá je také kauza budapešťského Národního divadla, které ze svého repertoáru vyřadilo všechny hry židovských autorů. Mnoho maďarských židovských rodin se prý dokonce chystá emigrovat.

Jediná pozitivní zpráva přišla – vedle zatím tradičně přátelské a vstřícné situace v České republice – ze sousedního Rakouska. Díky úsilí představitelů zdejší židovské komunity, zejména pak jejího dlouholetého předsedy Ariela Muzikanta, se podařilo přijmout ústavní zákon, který zaručuje židovským obcím v Rakousku veškerá náboženská práva, včetně šchity, brit-mila a pracovního volna v době všech židovských svátků. To je úspěch, který mnozí představitelé židovských komunit v Evropě mohou jen závidět, a to zejména v době, kdy se na půdě Evropského parlamentu již delší dobu mluví o úplném zákazu rituálních porážek.

Znepokojivá situace v mnoha evropských zemích vede Evropský židovský kongres k nové iniciativě. Jeho předseda Moše Kantor již zahájil rozhovory o tom, že je třeba stále

vystupovat proti projevům antisemitismu, xenofobie a rasismu, ale také aktivně chránit židovské komunity a další menšinová

uskupení. Je zcela zřejmé, že současné projevy, včetně agresivních fyzických útoků, jsou motivovány buď tradičním antisemitismem neonacistických skupin, nebo islamistickým fundamentalismem. Jak je vidět i na toulouském případě, tyto nálady jsou dávány do přímé souvislosti s děním na Blízkém východě. Přestože Židé v diaspoře nemohou nijak ovlivnit izraelskou politiku, jsou často bráni jako první terč poté, kdy dojde k ozbrojenému střetu mezi Izraelem a jeho sousedy, někdy není ani takové záminky třeba. Není si těžké představit, jak by asi vypadala situace v Evropě po eskalaci napětí vůči Íránu.

VLÁDY BY MĚLY CHRÁNIT

Vlády evropských zemí by měly chránit své občany, včetně těch židovských. To by se mělo dít v rovině praktické, legislativní a právní. Moše Kantor již o této iniciativě hovořil s Françoissem Hollandem ještě předtím, než byl zvolen francouzským prezidentem. Obdobné rozhovory se chystají s evropskou ministryní zahraničí Catherine Ashtonovou, předsedou Evropské komise Josém Manuelem Barrosem či s generálním tajemníkem Rady Evropy (na jejímž formátu se EJC pohybuje) Thorbjornem Jaglandem. V Praze při příležitosti slavnostní večere požádal Moše Kantor o podporu tohoto projektu také premiéra Petra Nečase a ten ji přislíbil. Pokud se mu podaří ujmout se tohoto úkolu alespoň tak, jako se ujal přípravy pražského setkání EJC, bude to znamenat významný úspěch. V Praze by mohlo nakonec vzniknout i jakési centrum, které by se těmito nelehkými tématy mohlo zabývat.

Tak uvidíme.

TOMÁŠ KRAUS

BEHAALOTCHA (4M 8,1–12,16)

„Jednou se stalo, že lid začal hořekovat...“ (4M 11,1)

Počínaje sidrou Behaalotcha nastává ve Čtvrté knize Mojžíšově dramatický zvrat, jenž vede k hříchu zvědů, Korachově vzpouře a všeobecnému hašteření, které mělo za následek to, že celá generace zahynula v poušti.

Slova, která uvozují tento destruktivní vývoj, se nepadno překládají: „Lid začal hořekovat“, přičemž výraz *mit'onenim* se v Bibli vyskytuje jen jednou, na tomto místě, a obvykle se překládá jako „ti, kdo si stěžují“ (jako by tu bylo psáno *mitlone-nim*). Jak si vysvětlit tento náhlý pád? Vždyť o to víc překvapuje, že kniha Bedmidbar začala tak optimisticky, popisem kmenů shromážděných kolem svatyně, s koheny a levity na svých místech a celou armádou nadšenou představou toho, jak dobývá Zemi izraelskou.

Domnívám se, že odpověď lze nalézt v midrašickém názvu této knihy – kniha sčítání lidu. Mluví se v ní totiž o dvou sčítáních lidu: první se koná na počátku této knihy, druhé v kapitole 26, když vrcholil rebelie proti Mojžíšovi. Princip, podle něhož jsou sčítání Izraelité určováni, se při nich radikálně liší, a právě to vysvětluje důvod očividného duchovního úpadku.

První sčítání je uvedeno slovy: „Zvedněte hlavu celé obce synů Jisraele po jejich rodinách podle otcovských domů, a to podle počtu jmen všech jednotlivých mužů. Ty a Aharon tak zjistíte všechny povinné vojenskou službou v Jisraeli od dvaceti-letého výše do jejich vojsk.“ (4M 1,2–3) Raši vysvětluje, že Židé byli sčítáni podle kmene, otcovského domu a podle jmen. Naproti tomu Targum Onkelos vykládá slovo *l'mišpechotam* jako „jejich děti“, nikoli „jejich otcové“ či „jejich rodiny“.

I z obecnějšího pohledu je postavení, jež člověk získá sám, mnohem významnější než rodokmen, který získal od předků. Když jsem působil jako rabín v synagoze Lincoln Square, spoustu času jsme strávili domlouváním sňatků. Často mi volali rodiče, kteří nebyli z New Yorku, rozčilení

SIDRY PRO TENTO MĚSÍC

z domlované svatby mezi jejich dítkem a někým, koho neznali. Vyptávali se: „A co jeho/její rodina, co jichus?“

Stereotypně jsem odpovídal: „Zaručuji vám lepší jichus, než má náš král Mesiáš. Koneckonců král David měl mezi předky po matčině straně moabitskou konvertitku a po otcově plod zakázaného pohlavního styku mezi mužem a jeho snachou.“

Rašiho komentář ovšem zůstává našim nejklašířtější výkladem zmíněného

Každý správný velitel ví, jak je důležité, aby každý voják cítil při svém poslání určitou pýchu. Tento popud, za něž je voják ochoten položit život, může plynout z historické tradice, z pocitu vztahu k tradici rodiny či kmene. Bez tohoto historického spojení postrádá člověk morálku, aby bojoval odvážně a oddaně.

Izraelité na Sinaji cítili své poslání, aby byli „svatým národem a královstvím kněží“, a kvůli němu se vydali k Sionu, kde se měl zjevit Bůh pokoje a morálky. Nějak se stalo, že tento pocit spojení se svou minulostí během prvního roku putování v poušti ztratili.

Neciv vysvětluje, že hebrejský výraz *mit'onenim* se odvozuje od spojení *ana v'ana*, putovat sem a tam, bez cíle, bez morálního kompasu. Bez vztahu ke své idealistické minulosti vzdali sen o svatosti naplněné budoucnosti – a museli zemřít v zoufalství v poušti.

CHUKAT (4M 19,1–22,1)

Jedním z nehlubších tajemství Tóry je zákon o červené jalovici. Podle něj se člověk, který se rituálně znečistil kontaktem s mrtvým tělem, očistí tak, že ho kohen postříká směsí popele z červené jalovice a vody. Do směsi se musí přidat ještě kousek cedrového dřeva, větévka yzopu a rudá vlněná nit. (4M 19,1–22,1)

Nejpodivnější aspekt tohoto rituálu je skutečnost, že zatímco nečistý člověk, na kterého se zmíněná směs nastříká, se očistí, kohen, který očištění provádí, se znečistí. Jak je možné, že tázá jalovice současně očišťuje a znečišťuje?

Není divu, že naši talmudičtí učenci na tajemství červené jalovice použili slova krále Šalamouna: „Snažil jsem být moudrý, ale moudrost vzdálila se ode mne.“ (Kazatel 7,23)

A dále: proč Tóra zaznamenává tento zvláštní rituál právě zde, na závěr pobytu Izraelitů v poušti? Rav Abraham Ibn Ezra vysvětluje, že i tyto zákony byly dány už na Sinaji, ale v tomto kontextu se objevují proto, že rituál musí připravit a provést kněží – kohenové. Jenže zákony o kněžích patří spíše do Druhé a Třetí knihy Mojžíšovy než sem, do Knihy čtvrté. Proč je ri-

Hans Holbein ml.: *Mojžíš a Áron počítají bojeschopné muže podle dvanácti kmenů Izraele*, 1523–1530.

verše, a protože *l'mišpechotam* předchází ve verši *levejt avotam* (otcovské domy), doslovný překlad přeje spíše Rašiho výkladu „po jejich rodinách“ než Onkelovým „dětem“. Rašiho interpretace nám také pomáhá porozumět krizi, která nastala.

Druhé sčítání mělo velmi odlišné zadání: „Zjistěte počet celé obce synů Jisraele po jejich otcovských domech od dvaceti-letého výše, každého, kdo je v Jisraeli povolán do vojska!“ (4M 26,2) Chybějí dvě důležité položky z prvního sčítání – rodiny a jednotlivá jména.

tuál s červenou jalovicí vložen mezi hříchy zvědů a Koracha v předchozích částech a Mojžíšův prohršek, když udeřil do skály, který je popsán v oddílu, jenž následuje vzápětí?

Rav Josef B. Solověčik navrhoval tento výklad: rituál s červenou jalovicí přirovnával k nešťastníkovi, který se topí v hustém bahně. Je jasné, že se musí zachránit, ale ten, kdo vytáhne oběť z bahna, se dozajista ušpiní. Podobně ti, kdo připravují směs na očištění, jsou odsouzeni k tomu, že se poskvrní!

Můj ctěný učitel šel ještě dál. „Je spravedlivé, aby ti, kdo se snaží očistit, se sami poskvrnili?“ ptal se. A vysvětluje: jestliže si myslíme, že náboženské vedení je zodpovědné za očistu společnosti, pak v první řadě, pokud by kněží pozvedli lidi k vyšším duchovním a etickým hodnotám, nenakazili by se nečistotou. Proto je jen správné, že totéž náboženské vedení riskuje poskvrnění, když se celý národ vzdálil od Tóry a svatosti. Náboženští vůdci musejí vyjít ze slonovinové věže studoven a věnovat se lidem, ať jsou v jakémkoli stavu, stejně jako Mojžíš musel sestoupit z oblak a věnovat se lidu, který uctíval zlaté tele. Hédonistické a materialistické uctívání zlatého telete i hřích lhostejnosti a lenosti, jehož se dopustili zvědové v poušti, jsou nečisté skutky, které vedou k duchovní smrti. A to byl úděl pouštní generace.

Proč tito osvobození otroci, obdaření Hospodinovou pomocí, odmítli získat Zaslíbenou zem a raději zůstali na poušti? Především proto, že nechtěli za nic zodpovídat. Život v poušti byl naprosto bezstarostný: jídlo se objevovalo jako mana z nebes, boží paprsky jim poskytovaly úkryt a cestou je vedl „oblak ve dne a v noci ohňový sloup“. Život bez jakýchkoli starostí a závazků.

Dobyt Izrael znamenalo dospět, převzít zodpovědnost za národní osud. Někteří si mysleli, že už jsou duchovně tak vysoko, že se nemohou umazat v příkopech (ty symbolizuje vysoký cedr), jiní se tváří v tvář neznámému nezmohli na tak rozhodné a bojovné činy (drželi se při zemi jako nízký yzop). Obě skupiny jsou vinny hříchem, který symbolizuje červená níž. Mojžíš, který tak statečně udeřil egyptského dozorce, se nezmůže na víc než bušit do neživé skály v hněvu nad svým hašteřivým národem. Věčné poselství červené jalovice tedy zní, že každý židovský vůdce v každé generaci se musí naučit převzít riziko zodpovědnosti.

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila A. Marxová.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – červen 2012

Staronová synagoga

1. 6.	pátek	začátek šabatu	20.00 hodin
2. 6.	sobota	NASO 4M 4,21–7,89 hf: Am Sd 13,2–25 mincha perek 1 konec šabatu	20.40 hodin
8. 6.	pátek	začátek šabatu	22.10 hodin
9. 6.	sobota	BEHAALOTCHA 4M 8,1–12,16 hf: Za 2,14–4,7 mincha perek 2 konec šabatu	20.00 hodin
15. 6.	pátek	začátek šabatu	22.18 hodin
16. 6.	sobota	ŠELACH LECHA 4M 13,1–15,41 hf: Joz 2,1–2,24 mincha perek 3 konec šabatu	20.00 hodin
20. 6.	středa	1. den Roš chodeš tamuz	22.34 hodin
21. 6.	čtvrtek	2. den Roš chodeš tamuz	
22. 6.	pátek	začátek šabatu	20.00 hodin
23. 6.	sobota	KORACH 4M 16,1–18,32 hf: 1S 11,14–12,22 mincha perek 4 konec šabatu	20.55 hodin
29. 6.	pátek	začátek šabatu	22.25 hodin
30. 6.	sobota	CHUKAT 4M 19,1–22,1 hf: Sd 11,1–11,33 mincha perek 5 konec šabatu	20.00 hodin
			20.55 hodin
			22.24 hodin

V sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Bohoslužby se konají každou sobotu od 9 hodin.
Večerní bohoslužby se konají ve dnech 1. a 15. června od 20 hodin.
Páteční večerní bohoslužby, vyjma uvedených, se zde nekonají.*

Bejt Simcha

(Maiseleva 4, Praha 1)

*V pátek 1. června od 18 hodin kabalat šabat s Leslie Bergmanem,
prezidentem Evropské unie progresivního judaismu (EUPJ).
Úvod do judaismu každé úterý od 19.45 hodin.
Ivrit – hodiny hebrejštiny pro mírně pokročilé každé úterý od 18.30;
kurz pro začátečníky ve čtvrtek od 18 hodin.
Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.*

STATEČNÝ A OSAMĚLÝ

(rozhovor o Simonu Wiesenthalovi s historikem Tomem Segevem)

Foto archiv.

Historik a žurnalista **TOM SEGEV** (nar. 1945 v Jeruzalémě) vystudoval historii a politické vědy, doktorát obhájil na Univerzitě v Bostonu. V 70. letech pracoval jako zahraniční dopisovatel listu Ma'ariv v Bonnu, vyučoval na několika amerických univerzitách. Patří ke skupině izraelských „nových historiků“, kteří se snaží „demytizovat“ oficiální dějiny Státu Izrael. Je autorem řady publikací: 1949: První Izraelci; Vojáci zla: Velitelé nacistických koncentračních táborů; Sedmý milion: Izraelci a holokaust; Palestina, celistvá země: Židé a Arabové v době britského mandátu; Elvis v Jeruzalémě: Postsionismus a amerikanizace Izraele; 1967: Válka a rok, které změnily Blízký východ. Pravidelně přispívá do deníku Ha'arec. V květnu přijel do Prahy představit svou obsáhlou biografii Simona Wiesenthala, kterou do češtiny přeložila Tereza Černá a vydalo ji nakladatelství Paseka.

O Simonu Wiesenthalovi již vyšlo několik knih, byly vydány i jeho vlastní paměti. Proč jste se rozhodl napsat svou knihu?

Předchozí biografie byly spíše oslavnou záležitostí; jeho vlastní je zajímavá, ale ukazuje přirozeně jen jeho pohled, a jak dokládám, některé události líčí zkreseně, nikoli lživě, ale zkreseně. Vše, co je v mé knize, je naprosto podepřeno fakty, dokumenty; i když jsem hovořil i s pamětníky, vycházím vždycky z archivních dokumentů. A proč Wiesenthal? Byl to neuvěřitelně statečný člověk, velký bojovník a přitom osamělý muž, který se staral o paměť obětí

holokaustu v době, kdy toto téma bylo v Izraeli téměř tabu a jiné státy, včetně Spojenců, příliš nezajímalo.

Pane Segeve, zmínil jste, že vaše rodina má určité vazby k Praze.

Moji rodiče se narodili v Německu a oba studovali na umělecké škole Bauhaus. Byli komunisté, otce hned roku 1933 zatkl. Nějak se jim pak povedlo z Německa utéct a zamířili do Prahy. Dva a půl roku žili na Smíchově, pracovali jako aranžéři výloh a měli se tu krásně. Otcí se roku 1937 povedlo odjet do Palestiny, zahynul v bojích ve válce roku 1948. Takže Praha pro ně znamenala poslední společné šťastné období. Maminka mi o tom často vyprávěla a pokaždé, když jsem tu byl, jsem se na Smíchov chystal. Dostal jsem se tam až tentokrát. Vzpomínal jsem na své rodiče i na to, že šťastný tu musel být i student Simon Wiesenthal.

Co jste o jeho pražském pobytu zaznamenal?

Studoval tu od konce 20. let do roku 1932 architekturu na vysoké škole technické. Žil velmi společensky, chodil do kaváren, do divadel, stýkal se i s nežidovskými studenty. Občas vystupoval v židovském studentském kabaretu, kde vyprávěl vtipy. Byl členem studentské organizace Ha-tchija. Současně se tu seznámil se sionismem, setkal se i s Vladimírem Žabotinským, když v Praze přednášel. Nejprve byl jeho přívržencem, s tím ale brzy přestal. Nicméně do konce života uchovával spíše pravicové názory. V Praze rozhodně prožil nejbezstarostnější období svého života.

Po válce, než československá vláda ukončila diplomatické vztahy s Izraelem, měl kontakty s komunistickými úřady, které mu předaly důležité nacistické dokumenty.

Nevadil mu komunistický režim a jeho protizidovská politika?

On komunisty nesnášel, pro něj si Hitler a Stalin byli rovni. Ale až do roku 1967, dokud existovaly izraelské ambasády ve střední a východní Evropě, své kontakty udržoval, i v Sovětském svazu a do určité míry i v Německé demokratické republice. Pro něj bylo nejdůležitější pátrání po nacistech, potřeboval komunistické archivy a kvůli tomu své antipatie ovládl. Po šestidenní válce se vše změnilo. Představitelé

komunistických zemí se k němu otočili zády, nesnášeli ho, brali ho jako západního špiona a vyslance. Což byla svým způsobem pravda. Možná se moc neví, že roku 1962 pod cizím jménem vydal knihu protikomunistických vtipů, některé sám vymyslel.

Když padl komunismus, vyjadřoval se nějak k nutnosti trestání komunistických zločinců?

O tom nevím. Víím, že se vydal do Polska, že mu ve Varšavě na univerzitě dali čestný doktorát a že to hodně prožíval. Pád komunismu rozhodně přivítal. Do jaké míry ho zajímalo trestání komunistických zločinců, netuším, ale neřekl bych, že mu to leželo příliš na srdci. On se zajímal o zločiny nacismu.

Popisujete pátrání po Eichmannovi, kdy Wiesenthal předal údaj o tom, že Eichmann se nachází v Argentině, izraelským představitelům již roku 1953. Byl zklaman, že tehdy se s jeho informací nic nedělo?

Nesmírně. Vůbec nechápal, proč Mosad a CIA nic nepodnikají. Informoval tehdy i předsedu Světového židovského kongresu Goldmanna. On nevnímal širší kontext, který vidíme my, že v době, kdy vrcholila studená válka, kdy se v Izraeli bojovalo a společnost byla soustředěná výhradně na budoucnost, na budování nového státu, nebyl hon na Eichmanna to nejdůležitější. Když Izraelci Eichmanna konečně chytili, zpočátku nepřiznali, že ho unesli agenti Mosadu. Oficiálně tvrdili, že Eichmanna unesli židovští dobrovolníci, přeživší holokaust. Tato verze vznikla, aby si Izrael usmířil Argentinu, která žádala o Eichmannovo vydání zpět do Buenos Aires, a dokonce se kvůli tomu obrátila na Radu bezpečnosti OSN. Izraelci tedy odkazovali média na Wiesenthala jako na muže, který šel po Eichmannovi už léta, takže Wiesenthalovi se dostalo jistého zadostiučinění, jeho reputace nesmírně stoupla.

Jaký měl Wiesenthal vztah k Izraeli?

Wiesenthal měl, a to je myslím dost židovská vlastnost, několik okruhů identity. Na prvním místě byla židovská identita, pak rakouská. Považoval se za rakouského vlastence, což bylo zvláštní. V Izraeli se také cítil doma, ale jednou se nechal slyšet, že tam natrvalo neodjede, dokud bude u moci Ben Gurion, protože se pokládal za pravice, měl raději Begina. Jindy prohlásil, že v Izraeli by neměl co dělat, protože tam nejsou žádní nacisté, které by pronásledoval. Měl dobré přátele v Jad vašem, tehdy to ještě nebyla tak silná instituce, úřado-

vali v takovém bytečku a sotva měli na nájem. Vážili si toho, že mají ve Vídni slavného přítele. Často do Izraele jezdil, ale nikdy se tu neusadil. Což nás přivádí k problému sionisty, který nežije v Izraeli, věc, kterou těžko chápou i někteří dnešní Izraelci. Já bych se nezeptal jen na to, proč zůstal ve Vídni po válce, ale i na to, zda si rakouská společnost zasloužila, aby věnoval takové úsilí snaze zbavit ji antisemitismu. Vynaložil na to tolik energie, že to lze vysvětlit jen tím, že se opravdu cítil součástí tehdejší rakouské společnosti, a proto ji chtěl očistit. Nicméně izraelská identita u něj hrála velkou roli.

Jak se cítil v Americe?

Velmi dobře, především od 70. let. Byl součástí toho, že Amerika objevila holocaust, typicky pro Američany se to stalo díky televiznímu seriálu. A samozřejmě také díky tomu, že vyrůstala druhá generace amerických Židů, kteří se nebáli o holocaustu mluvit, či dokonce vinit své rodiče z toho, že jim mnoho neřekli. Wiesenthal tam přijel jako autentický Žid, jako člověk, který nejenže prošel holokaustem jako oběť, jako přeživší, ale dokonce proti nacismu bojuje! V tom temném, beznadějném příběhu je tu jeden hrdina, statečný, osamělý kovboj. Proto byl, myslím, v Americe tak oblíbený. Dokázali se s ním ztožnit. Američané mu poskytovali prostředky, aby mohl financovat své aktivity, obletovaly ho hollywoodské hvězdy, točily se o něm filmy.

V knize popisujete Wiesenthalovu snahu trestat židovské kolaboranty, což pro něj byli i všichni členové židovských rad. Činil mezi nimi nějaký rozdíl?

Ne. V tomhle případě se zpronevěřil svému odporu vůči trestu na základě kolektivní viny, který tak zdůrazňoval vůči Němcům i bývalým nacistům. Formuloval cosi, co nazval „Wiesenthalův zákon“, a podle něj nikdo, kdo byl členem judenratu, nesměl získat žádnou funkci v židovské obci. Okamžitě po válce, už v utečenec-kých táborech, začal shromažďovat informace o zločincích a nevykloučoval z nich židovské kolaboranty. Organizoval spolu s dalšími Židy první procesy, „čestné soudy“ s kápy, pořizovali z toho zápisy jako ze skutečných soudních procesů. Jsou psané v jidiš, na stroji. Je to opravdu zajímavé čtení. Viníky nemohli samozřejmě potrestat, ale mohli je bojkotovat, vyřadit je z komunity, zařadit, aby nedostali vstupní vízum do Izraele nebo do USA. Proti bývalým kápům vystupoval až do konce života. Káповé a členové judenratů mu skutečně leželi v žaludku.

A pátral po jejich skutečné činnosti?

V tomhle byl neoblomný a žádné důsledné pátrání ohledně toho, co ti lidé v židovských radách nebo jako káповé opravdu dělali, nepodnikal. Mám pocit, že po těchhle lidech šel snad ještě urputněji než po některých nacistech. Bral to velmi osobně.

Lícíte Wiesenthala jako člověka, který měl poměrně dost nepřátel. Při prezentaci knihy jste poznamenal, že největší Wiesenthalovi nepřátelé byli Židé. Jak jste to myslel?

Jak jsem řekl – svou činnost začal tím, že pronásledoval kápy a členy židovských rad. Pak měl spoustu problémů s lidmi z židovské obce v Linci a ve Vídni. Strašlivé problémy nastaly v 70. letech s rakouským kancléřem Brunem Kreiským, to byla obrovská aféra, když se do sebe pustili dva významní vídeňští Židé, a došlo to tak daleko, že Kreisky Wiesenthala obvinil ze spolupráce s gestapem.

V knize tuto aféru lícíte velmi podrobně. Proč myslíte, že se tak nesnášeli?

Kreisky postavil roku 1970 vládu, v níž byli i bývalí členové NSDAP; chtěl udělat tlustou čátu za minulostí a bývalí nacisté mu vadili jen tehdy, když byli usvědčeni ze spáchaných zločinů. To bylo Wiesenthalovi proti srsti – stejně jako nechtěl, aby na židovské obci zůstávali funkce bývalí členové judenratů či káповé, nechtěl, aby na důležité státní posty nastupovali bývalí nacisté. Tímhle Kreiského snahu po funkční vládě jako by ohrožoval. Navíc mezi nimi byl ideologický rozdíl: Wiesenthal pro Kreiského symbolizoval všechno, čeho se on sám chtěl zbavit – vypadal velmi židovsky, mluvil jidiš, otevřeně stranil Izraeli a veřejně kritizoval arabskou politiku. Kreisky tvrdil, že židovská národnost neexistuje, že to je jen sionistický výmysl. Já si myslím, že Vídeň byla pro tyhle dvě osobnosti zkrátka příliš malá.

Jak na jejich spor reagovala média?

Denně plnil přední stránky novin a antisemité po celém světě z toho měli legraci. Wiesenthal se nepohodl také s Eliem Wieselem a s lidmi ze Světového židovského kongresu. Na druhé straně měl vynikající kontakty v Německu, hlavně s německými novináři či s tiskovým magnátem Axelem Springerem, vydavatelem *Deníku Anne Frankové*, ale také s Helmutem Kohlem. Kohla získal pro podporu sovětských Židů. A pak tu bylo to neuvěřitelné přátelství

s Albertem Speerem, Hitlerovým architektem a ministrem zbrojního průmyslu. Wiesenthal ho bral jako člověka, který projevil lítost na tím, co udělal. Takže když si to člověk shrne, zdá se, že se mezi Němci cítil lépe než mezi Židy. Němci ho brali jako celebrity, jako respektovaného, seriózního přeživšího holocaustu, kterého si váží i v Americe. Pro Rakušany to byl místní Žid, který se míchá do politiky.

Hodně prostoru v knize věnujete vztahu Wiesenthala a Kurta Waldheima, což byl kontakt, který mu zřejmě spíše uškodil.

Myslím, že to je velmi lidská záležitost. Nic složitého. Je tu člověk, který přežil holocaust a začal znovu úplně od nuly. V Rakousku se vypracoval, dosáhl určitých styků s významnými lidmi, podařilo se mu také získat kontakt na ministra zahraničí Kurta Waldheima. Waldheim tomuhle rodákovi z Bučače bral telefonny... Když byla odhalena Waldheimova minulost, Wiesenthalova první reakce byla chránit sám sebe, nikoli Waldheima, chránil svou důvěryhodnost. On to měl vědět. Cítil se, jako by Waldheim podvedl jeho. Wiesenthal v té chvíli neudělal to, co by mu poradil každý začínající PR expert: měl svolat tiskovou konferenci, usmát se do kamer a oznámit, že je mu líto, ale že mu Waldheim lhal. Nikdo by mu pravděpodobně nic nevyčítal. Místo toho ale začal Waldheima chránit, pomáhal mu v jeho boji. Tohle jsem zjistil a hodně mě to překvapilo.

Ale Waldheim zřejmě skutečně žádné vraždy nespáchal.

Zřejmě ne, alespoň se na žádné do dnešního dne nepřišlo. Ale byl na místech, kde k vraždění Židů docházelo, byl svědkem toho, když byli deportováni soluňští Židé do Osvětimi, musel o vraždění Židů vědět. Nemohl nevědět. A to, jakým způsobem Wiesenthal postupoval, ho nesmírně poškodilo, hlavně na americké straně. Byl to asi také důvod, proč nedostal Nobelovu cenu míru.

Mluvíme stále o sporných záležitostech, které jste ve své knize odhalil, o těch, které Wiesenthala jako legendu zlidšťují. Zaznamenáváte ovšem také jeho nepopiratelný význam. Domníváte se, že by chabá vůle pátrat v Německu a Rakousku po válce po bývalých nacistech a soudit je byla bez Wiesenthala ještě slabší?

Nepochybně. Dostal k soudu na 800 zločinců. Vezměte si, že v Německu bylo za

(pokračování na str. 17)

KAUZA WALDHEIM

Ukázka z knihy Simon Wiesenthal – Skutečnost a legenda

Když Eli Rosenbaum přijel v roce 1986 do Vídně, neměl o ničem ani tušení, ale kdosi ze sociálnědemokratické strany, s kým ho Zelman seznámil, mu sdělil, že za žádných okolností nesmí přijít do styku s Wiesenthalem, jinak s ním přeruší veškerý kontakt. Rosenbauma to udivilo, ale jeho prostředník mu vysvětlil, že Wiesenthal podporuje Waldheima, a proto ho bude krýt.

Rosenbaum tuto podmínku přijal, a tak si udělal nepřítele, Wiesenthala totiž nic nedokázalo rozčítit víc než to, že se nemohl účastnit vyšetřování. Když se o tom do slechl, probudila se v něm znovu stará zášť vůči Světovému židovskému kongresu kvůli tomu, že zanedbal pátrání po Eichmannovi. Náhlé prošetřování Waldheimovy minulosti ho nepřekvapilo: spatřoval v něm součást předvolebního boje.

Rosenbaum svůj pobyt ve Vídni líčil, jako by to byla scéna z akčního filmu. Ačkoli teď jednal za Wiesenthalovými zády, prahl po tajemné auře lovce nacistů. Jméno svého prostředníka tajil, ve své knize ho popisoval jako křížence mezi „Třetím mužem“ Grahama Greena a „Hlubokým hrdlem“ z aféry Watergate. Wiesenthal časem uvěřil, že se mu podaří odhalit jeho totožnost – Peter Schieder, poslanec sociálnědemokratické strany v parlamentu. Tak či tak, pro Rosenbaumova člověka zřejmě nebylo těžké předávané informace získat. Waldheimův spis byl uložen v jednom z vládních archivů a vláda byla v těch letech v rukou sociální demokracie.

Materiál, který Rosenbaum dostal, včetně Waldheimovy fotografie v uniformě z roku 1943, odhalil bývalého generálního tajemníka OSN jako lháře. V následujících měsících se Rosenbaum i jeho kolegové pustili do vyšetřování s obrovskou vervou. O mnoho let později prohlásil Rosenbaum, že si nikdy nepoložili otázku, proč chtěl Světový židovský kongres odhalit Waldheimovu minulost. Zkrátka to považovali za svou samozřejmou morální povinnost.

Kongres měl coby organizace důvod zlobit se na Rakousko – v lednu roku 1985 uspořádal jednu ze svých konferencí ve Vídni jako gesto dobré vůle a snahy o usmíření. Když byla v plném proudu, přistál na vídeňském letišti důstojník SS Walter Reder, jeden ze známých nacistických zločinců, který byl od roku 1951 vězněn v Itálii za

spoluúčast na vraždě 1800 civilistů. Jeho doživotní trest byl na žádost rakouské vlády zmírněn.

Když dorazil do Vídně, čekalo na něj královské uvítání – ministr obrany Friedrich Frischenschlager se dostavil, aby mu potřásl rukou. Několik delegátů kongresu žádalo, aby byla konference na znamení protestu zrušena. Leon Zelman spěšně připravil omluvu pro telefonický rozhovor

mezi kancléřem Fredem Sinowatzem a prezidentem kongresu Bronfmanem. Židé se nakonec nechali přesvědčit, aby zůstali, na své ponížení však nikdy nezapomněli.

Israel Singer, generální tajemník kongresu, si chtěl s Rakušany vyrovnat účty z osobních důvodů. Jeho otec, který žil za války ve Vídni, byl jedním z Židů, kteří byli donuceni na kolenu čistit z chodníků protinacistické nápisy. Tato ponižující scéna byla zvětřena na proslulé fotografii. Členové kongresu Waldheima nenáviděli, chtěli se mu pomstít za jeho vztah k Izraeli a považovali ho za lotra, který by měl být potrestán.

Waldheim už ale nebyl generálním tajemníkem OSN a není jisté, zda všechno to úsilí o zmaření jeho kandidatury v prezidentských volbách stálo za to. Členové kongresu se do této války pustili patrně z jiného důvodu: potřebovali cíl.

V 70. letech se Světový židovský kongres soustředil na boj za Židy v Sovětském svazu, což provázelo soupeření mezi různými židovskými organizacemi: čím hlasitěji se projevovali, tím věrnější byli své židovské identitě. V polovině 80. let se studená válka blížila ke konci a i boj za

Židy v Sovětském svazu ztratil na síle. Válka proti Waldheimovi umožnila Světovému židovskému kongresu, aby se znovu sjednotil ve snaze a potřebě amerických Židů identifikovat se s vyšším a patriotickým cílem.

Materiál, který Rosenbaum přivezl z Vídně, nenechal nikoho na pochybách, že Waldheim lhal, ale „mladoturci“, jak Singer označoval aktivisty kongresu zapálené pro akci i publicitu, se s tím nespokojili. Chtěli Waldheima jako válečného zločince, proto si najali historika a poslali ho prohledávat archivy.

Zprávy o tom, že se před volbami proti Waldheimovi objeví usvědčující materiál, ve Vídni kolovaly již nějakou dobu a dostaly se k reportérovi magazínu *Profil* Hubertu Czerninovi. Redaktor týdeníku a bývalý Wiesenthalův spolupracovník Peter Michael Lingens Waldheimovi navrhl, aby nechal Czernina nahlédnout do svého osobního spisu uloženého v Zemském archivu. Waldheim souhlasil. Ukázalo se, že byl členem nacistické studentské organizace i přidruženého jízdního oddílu SA, který pomáhal nacistické straně chopit se moci. Byla to senzace. K prvnímu uveřejnění došlo na počátku března roku 1986 v dokonalém načasování nejprve ve vídeňském *Profilu* a nazítří v *The New York Times*.

První stránka *The New York Times* hlásala, že Waldheim sloužil jako důstojník kontrarozvědky v jednotce, která byla mimo jiné nasazená na deportaci řeckých Židů a vedla vyhlazovací válku proti jugoslávským partyzánům. Titulek hlásal: „Spisy odhalují – Kurt Waldheim sloužil pod velením nacistického zločince.“ V textu samotném se říkalo, že již dříve toho dokumenty o Waldheimově činnosti za války mnoho neprozradily a nejzávažnější obvinění proti němu bude možná nakonec to, že o své minulosti neřikal pravdu. Přesně to se také stalo. Vlastně se dá předpokládat, že kdyby nebyl zamlčen, že ve své vojenské službě pokračoval, nikdo by se neobtěžoval ověřovat si detaily. Nebyl to zločinec, prostě jen lhal.

První titulek v *The New York Times* ale spojoval Waldheima s válečnými zločiny a zanedlouho se jeho jméno objevilo na seznamu válečných zločinců, který připravila jugoslávská vláda již v roce 1947. Našla se i další Waldheimova fotografie v uniformě a dokumenty, z nichž některé byly psány jeho rukou. Byl tam, tedy i o všem věděl. Wiesenthal byl rozpaky celý bez sebe.

Mezi čtyřmi zdmi své kanceláře Wiesenthal říkával, že je Waldheim hlupák a oportunist. Od chvíle, kdy v roce 1979

poprvé přišel na to, že Waldheim zamlčel svou vojenskou minulost, prý věděl, že jednoho dne vše praskne. Ale když už k tomu došlo, Wiesenthal hned nepochopil, že se ta hrozivá sněhová koule obrátí i proti němu. Telefony v jeho kanceláři nepřestávaly vyzvánět, všichni byli zvědaví na jeho reakci.

Wiesenthal byl velmi opatrný. Již ve svém prvním prohlášení nevyloučil, že Waldheim lhal. Listu *The New York Times* řekl, že je divné, že Waldheim nevěděl o vyhnání 60 000 Židů ze Soluně, je ale přesvědčen, že Waldheim nebyl nacista. Wiesenthal tomu skutečně věřil, pochopil ale i závažnost škody, kterou by mohlo způsobit nepodložené potvrzení o bezúhonnosti, které Waldheimovi před lety vystavil. Pokud se prokáže, že Waldheim nebyl jen lhář, ale i válečný zločinec, Wiesenthal by mohl ztratit svůj nejvzácnější majetek – svou důvěryhodnost. Aby škodu umenšil, souhlasil, že Waldheimovi pomůže. Vše proběhlo v tajnosti, nicméně ve vší upřímnosti, Wiesenthal totiž nebránil pouze Waldheima, bránil i sám sebe.

RADY ODBORNÍKA

Jeden z prvních, kdo ten týden Wiesenthalovi volal, byl Ferdinand Trauttmansdorff, který Waldheimovi pomáhal s jeho prezidentskou kampaní.

Pocházel ze starobylého rakouského šlechtického rodu a byl jen o tři roky starší než Eli Rosenbaum. Také on byl právník a také on Wiesenthala od svých 16 let obdivoval. Jeho otec, známý spisovatel, mu doporučil, aby si přečetl *Deník Anne Frankové*, a jednoho dne, v létě roku 1966, ho vzal na veřejnou Wiesenthalovu přednášku ve Štýrském Hradci. Wiesenthal hovořil o Murerově aféře, ve které šlo o nacistického zločince, jemuž se znovu a znovu dařilo uniknout trestu.

Mezi lidmi v sále bylo několik mladíků v kožených kalhotách. Trauttmansdorff se zeptal svého otce, co jsou zač, a on mu odpověděl, že to jsou neonacisté. Chovali se dosti nepřátelsky, a když došlo na dotazy, chtěli vědět, co si Wiesenthal myslí o bombardování Drážďan. Wiesenthal si zachoval chladnou hlavu. Nejdůležitější sdělení, které si Trauttmansdorff odnesl, bylo, že se Rakušané nemusejí stydět za

to, že jsou Rakušané, kolektivní vina neexistuje, ale nedělají dost pro to, aby byli nacističtí zločinci potrestáni.

Po přednášce přistoupil jeho otec k Wiesenthalovi a pozval ho na skleničku. Wiesenthal se najednou rozplakal. Proč musí trpět konfrontace s mladými neonacisty dvacet let po holocaustu, nařikal. Trauttmansdorff na tento okamžik nikdy nezapomněl. Později vstoupil do diplomatických služeb a reprezentoval svou zemi jako velvyslanec v několika státech (od roku 2010 v ČR). V roce 1986 ho Waldheim požádal, aby se připojil k týmu jeho poradců.

Trauttmansdorff si Waldheima pamatoval jako introverta, který propadl tajnostkaření. Vyprávělo se o něm, že když si o sobě přečetl v novinách nepřilichotivý článek, označil si ho jako „tajný“ a přikázal, aby byl založen do archivu. Když

Simon Wiesenthal ve své kanceláři. Foto archiv.

začaly veřejně vycházet zprávy o jeho minulosti, svým spolupracovníkům to nijak neusnadnil. Prý si jen stěží vzpomíná, kde a kdy byl, co dělal a nedělal. První zprávy považoval za obtěžování a pokus amerických Židů vměšovat se do rakouské volební kampaně.

Trauttmansdorff se Waldheima ptal, zda byl nacista, a on ho ujistil, že nikoli. Trauttmansdorff mu věřil, ale na rozdíl od svého nadřízeného pochopil, že je situace velmi vážná. Poradit Waldheimovi, jak by měl reagovat, bylo dost obtížné mimo jiné proto, že nedokázal interpretovat nacistické dokumenty, které Světový židovský kongres předal tisku. Tehdy si vzpomněl na člověka, který je čistý dokáže, a zatelefonoval Wiesenthalovi.

V následujících týdnech pracoval Wiesenthal jako tajný poradce. Trauttmansdorff si pamatoval alespoň deset návštěv v jeho kanceláři a také nespočetné množ-

ství telefonických hovorů, z nichž některé vedl sám Waldheim. Většinou volal Wiesenthalovi domů v pozdních večerních hodinách, a poté mu poslal i dopis, ve kterém ocenil jeho „objektivní postoj“.

Wiesenthalova pomoc spočívala hlavně v tom, že dokázal dokumenty, které vrhaly na Waldheima podezření, zasadit do historických souvislostí, včetně dat a míst. Znal zkratky vojenských jednotek i jména zmíněných odpovědných osob a odkázal Trauttmansdorffa na německé archivy, v nichž by mohl najít svědectví ve Waldheimův prospěch.

Wiesenthal sice něco o práci s veřejností v Americe věděl, proti pracovním metodám Světového židovského kongresu ale neměl šanci. Američané předkládali další a další dokumenty s jejich stručnými obsahy v angličtině a uvěřejňovali je v ranních hodinách. Jenže ve Vídni už byla pozdní

noc, a když se Waldheimovi spolupracovníci probudili, aby na obvinění reagovali, byly to již včerejší zprávy a Kongres zveřejnil opět nové dokumenty.

Ve Vídni stavěli na vědeckém studiu dokumentů v souladu se středoevropskou historiografickou tradicí. Závěry byly jednou těžkopádné a právnicky složité. Na několika zprávách o činnosti Waldheimovy jednotky se například našel jeho podpis. Wiesenthal věděl, že pokud byl podpis umístěn na

levé straně dokumentu, jednalo se pouze o potvrzení, jako u notáře, nikoli o zprávu, kterou sepsal sám Waldheim. Světová média se o takové podrobnosti nezajímala. Podobně selhaly i pokusy vysvětlit světu, že nacistické organizace, jejichž členem Waldheim byl, nebyly zločinecké organizace, jako například SS.

Ani Wiesenthalovo veřejné postavení neodpovídalo požadavkům senzacechtivé atmosféry, která tu aféru provázela. Znovu a znovu navrhoval, aby byla prověřena skutečná fakta. Proto se obrátil na jugoslávskou vládu s požadavkem, aby sdělila vše, co je jí známo, současně hovořil i s Javierem Pérezem de Cuéllar, Waldheimovým nástupcem na postu generálního tajemníka OSN. To byl přiměřený postoj, celý život se přece zabýval hledáním důkazů proti válečným zločincům. Nebyl také jediný. V Jeruzalémě svolal generální

(pokračování na str. 17)

NA PROMENÁDĚ

Pražští Židé a Německé kasino

Před 150 lety, v červnu 1862, bylo založeno pražské Deutsches Kasino, Německé kasino, nejvýznamnější z řady spolků, které se staraly o společenský život německé komunity v české metropoli. Vznik kasina je jedním z projevů obrození spolkového života, k němuž došlo na počátku 60. let 19. století díky liberalizaci poměrů po pádu Bachova absolutismu, ale také jedním z důkazů postupného a prohlubujícího se odcizení a soupeření Čechů a Němců po roce 1848. „Kulturní syntéza teprve započatá se rozpadá ... odklizené je heslo ‚Ost und West‘; heslo kulturního mostu, heslo Goethovo i jeho nadšených učedníků v Čechách, nastal zápas o nadvládu, pak o život sám,“ píše později s lítostí překladatel Pavel Eisner. V českých zemích se v druhé polovině 19. století postupně vytvořila paralelní struktura českých a německých škol, vědeckých akademií, nadací, čítáren, divadel, spolků a posléze i politických stran; téměř schizoidní podoby nabylo toto odcizení v Praze, kde od sebe byly odděleny i promedády: Češi se procházeli na nynější Národní třídě, Němci Na příkopě.

Právě Na příkopě č. 859/22 v původně barokním paláci, koncem 18. století přestavěném do klasicistní podoby, našlo v roce 1873 své sídlo Německé kasino. Rychle se stalo centrem německé promenády, působilo jako centrum pro relaxaci, ale také jako hlavní místo německého kulturního a politického života v Praze: kasino si oblíbili zastánci politického německého nacionalismu, odehrávala se tu důležitá obchodní jednání, kulturní akce, různé slavnosti apod.

ZAKLADATELÉ

Kasino se těšilo mezi pražskými Němci velkému respektu a oblibě: v roce 1879 mělo již 1200 členů. Zakladatelé i představitelé správní rady se v prvních letech existence kasina vesměs rekrutovali z liberálně smýšlejících vyšších měšťanských vrstev. Na rozdíl od obdobných českých institucí zde mohli drobní obchodníci a řemeslníci mistři získat jen řadové členství. Členskou základnu tvořilo sice rozmanité profesní a majetkové spektrum Němců, ale i tady měli největší podíl vzdělaní měšťané ze střední a vyšší střední vrstvy.

Mezi zámožnými a vzdělanými zakladateli najdeme také Židy, kterým se po zrovnoprávnění v letech 1848 a především 1867 otevřela možnost aktivně participovat na politickém a společenském životě Prahy. Z důvodů, které tu nemůžeme roz-

vádět, se Židé v českých zemích a v Praze zvláště přiklonili většinou k německému jazyku a kultuře a stali se loajálními rakouskými občany povětšinou liberální orientace. V roce 1890, kdy počet Němců v Praze kulminoval, žilo v šesti obvodech města 27 125 Němců, z nichž se 12 588 (tj. 46 %) hlásilo k židovské víře. A zároveň 73,8 % pražských Židů mluvilo německy.

Německy mluvící Židé tak měli logicky zásadní podíl na vzniku a fungování kasina, podíleli se i na vytvoření „satelitního“ kasina, jež vzniklo v r. 1867 na průmyslovém Smíchově, který byl tehdy ještě pražským předměstím. (V jeho správní radě

„Německý dům“ Na příkopě. Foto archiv.

zasedl vedle členů rodiny Porgesů von Portheim např. také podnikatel Gustav Příbram; o něm viz *Rch* 5/2012.)

Zkoumání podílu německy mluvících Židů na chodu kasina se věnoval americký historik Garry B. Cohan. Z jeho studií, vzniklých na základě pečlivého primárního výzkumu, vyplývá, že např. roku 1898 bylo z 1282 členů kasina 575 Židů (tj. 45 %). Ve správní radě pak tvořili Židé dokonce polovinu zástupců. Třetina židovských členů kasina měla univerzitní vzdělání. Na konci 19. století bylo ze židovských členů kasina 43 % obchodníků, 18 % právníků, 10 % továrníků, 4 % úředníků finančních institucí, zbytek pak státní úředníci a další zaměstnanci.

Ve správní radě kasina působili např. úspěšný advokát dr. Moritz Raudnitz či publicista dr. Ludwig Tedesco, v roce 1894 byl židovský obchodník Otto Forchheim dokonce zvolen předsedou spolku; nahradil ve funkci prvního předsedu kasina, křesťanského právníka Franze Schmeykala, který tehdy zemřel.

Svůj vliv si Židé v kasinu udrželi i v 80. a 90. letech, navzdory stoupajícímu antise-

mitismu. Ten byl ovšem tehdy záležitostí hlavně nižších sociálních a méně vzdělaných vrstev, z nichž se rekrutoval jen zlomek členů kasina. Jeho vedení se dokonce veřejně proti antisemitismu postavilo.

POLITIKA

Kasino hrálo také důležitou roli v politice. Řada jeho členů patřila k čelným představitelům německé liberální scény v českých zemích. I mezi nimi najdeme několik osobností židovského vyznání. V 60. a 70. letech 19. století to byli nejen již zmínění L. Tedesco, M. Raudnitz, ale také například významný – Čechy mírně řečeno neoblíbený – literát David Kuh, vydavatel deníku *Der Tagesbote aus Böhmen*, klíčový mluvčí německého liberalismu a kritik českého politického a kulturního života. (Ne vždy ne- případně: právě jeho noviny jako první označily *Královédvorský rukopis* za padělek.)

Řada členů kasina se také angažovala v Německé liberální straně a v Německé pokrokové straně. Na jejich kandidátkách se pak dostávali do různých pater politického života. Židovští kandidáti se prosazovali nejen na komunální úrovni (zejména Staré Město a Josefov), ale byli voleni i do českého zemského sněmu či do vídeňské říšské rady, zákonodárného sboru rakouských

zemí – jako podnikatel, zakladatel Lázní Bělohrad a předseda pražské Obchodní a živnostenské komory Maxmilián Dormitzer.

Od konce 19. století se však čeští Němci prosazovali do vrcholné politiky poněkud obtížněji a jejich místa postupně zaujímali Češi. Příčinu je nutno hledat ve změně volebního systému a v rozšíření volebního práva na nižší majetkové vrstvy, ze kterých se rekrutovala jen menší část německo-židovské komunity.

Do konce 19. století, než začalo kasino ztrácet svoji výsadní pozici, ovlivňovalo směřování prakticky všech německých organizací, bez ohledu na jejich poslání a sociální složení. Bylo to dáno personálním propojením kasina s ostatními spolky skrze vůdčí představitele, ale také finančním a politickým významem tohoto liberálního uskupení. Lze říci, že kasino bylo srdcem pražského německého etnika, které však umklo v souvislosti s druhou světovou válkou. Židovskou část německé komunity vyvraždili nacisté, nežidovskou část pak Češi vysídlili. Budovu, v níž sídlilo Deutsches Kasino, znají poválečné generace jako Slovanský dům.

RADEK AUBRECHT

U LAUDERŮ HLÁSÍ PLNÉ TŘÍDY

(několik otázek pro ředitelku LŠ Kateřinu Dejmalovou)

Paní ředitelko, Lauderovy školy měly v minulosti dost problémů. Které z nich přetrvávají?

Teď máme spíš technické potíže. Na škole proběhla před dvěma lety kvůli zřízení školky v přízemí obrovská rekonstrukce. Měla být v mnohem větším rozsahu, ale přišla krize, došly peníze, takže na některé úpravy nedošlo, máme o třídu méně, než jsme plánovali, přišli jsme také o zamýšlenou aulu. Takže nemáme sborovnu a chybí nám jedna odborná – jazyková – učebna, nemáme žádnou místnost navíc. A to je stav, který potrvá asi hodně dlouho.

Objevily se nějaké nové těžkosti?

Hlásíme se k tomu, že jsme škola otevřená a vlídná k dětem i rodičům, těší nás to. Ale vzniká řada komunikačních problémů, nejčastěji způsobených kulturním či jazykovým nedorozuměním. Jen pro ilustraci: na základě jazykového nedorozumění jsem se dostala nechťně do konfliktu s jednou rodinou. Rodiče se rozhněvali a dali dítě do jiné školy. Druhé – předškolní – dítě nechali v naší školce, ale do první třídy ho zapsali jinač. Pak si stěžovali, že připravujeme špatně na první třídu. Že musejí mít pro dítě doučování, a aby jim škola pro to poskytla místnost. Učitelky si s tím nevěděly rady, až později se přišlo na to, že ti rodiče poměřovali naši školku přístupem v Izraeli, kde se děti ve školce skutečně učí znát písmenka a číslice. Mrzí mě to, mohli jsme si to vzájemně vysvětlit.

Nejsme dokonalí, děláme chyby, ale mám pocit, že někdy rodiče kladou požadavky, které škola (naše ani jiná) splnit nedokáže. Snažíme se hledat kompromisy, ale ani ty někdy nalézt nelze. Například vyhovět úplně všem úrovním jazykových znalostí našich dětí, třeba i jednotlivcům, to opravdu nemůžeme. Těchto problémů není mnoho, ale odčerpávají spoustu času a energie. S většinou našich rodičů vycházíme naopak výborně, když mají stížnosti, bez potíží se domluvíme.

Přibývají vám zájemci o studium na osmiletém i čtyřletém gymnáziu. Z jakého prostředí přicházejí?

Jsme židovská škola a chtěli bychom mít hlavně židovské děti. Ze zákona ovšem nesmíme nikoho diskriminovat a máme zájem třídy naplňovat. Protože už jsme získali dobrou pověst, děti se k nám hlásí, ale ne pouze židovské. V tomhle směru je situace lepší na prvním stupni: už budeme mít po-

druhé naplněnou první třídu, tj. 18 dětí, až na výjimky to jsou židovské děti. Nežidovským rodičům říkáme, jde o identitu vašeho dítěte, a spíše žádosti odmítáme.

Na gymnáziu nejsou všechny děti židovské. Zájemce upozorňujeme, že pokud děti z židovského prostředí budou mít při přijímacích zkouškách stejný počet bodů a naplní se třída, dáme jim přednost. Paradox je, že se k nám hlásí méně žadatelů z židovského okruhu, protože si pořád pamatují na problémy na obci v roce 2004, ještě pořád přetrvává nedůvěra. Ale někteří rodiče se vrátili, dali nám sem děti a jsou hodně spokojeni. Jiní židovští rodiče se zase stavějí proti tomu, aby jejich děti chodily do židovské školy. Někdy ani nevědí, že jejich dítě splňuje podmínky halachického židovství, dozvědí se to až od nás. To je škoda. Ale poprvé od vzniku osmiletého gymnázia máme plnou primu, dvacet dětí!

Jak dlouho bude ještě dobíhat čtyřleté gymnázium?

Ještě čtyři roky, letos byly poslední zkoušky do prvního ročníku, ale budeme pořádat přestupové zkoušky do kvinty osmiletého gymnázia, které se budou podobat přijímacím zkouškám. Snadné nebudou. Na čtyřleté studium jsme měli 29 uchazečů a vzali jsme jich jen patnáct.

Jak se u vás maturuje?

Letos měli studenti státně povinnou češtinu a angličtinu nebo matematiku; příští rok to bude čeština, angličtina a základy společenských věd nebo matematika, tři předměty. Každá škola si může vytvořit jednu profilovou část maturity, u nás to je závěrečná práce z židovských studií, kterou studenti musejí napsat a obhájit.

Státní maturita se vám osvědčila?

Se státními maturitami mám problém. Když se psala slohová práce, na kterou byly 4 hodiny, děti měly čas ukázat, co se naučily. Teď je práce na hodinu nebo hodinu a půl podle obtížnosti. Dříve jsme se učili psát různé slohové útvary, cizelovali jsme je. Nyní se připravujeme na maturitu a já je neučím, jak dobře psát, ale jak dobře a na čas napsat maturitní práci. Další problém: ze zákona jednoznačně vyplývá, že děti mají dostat čtyři dny po maturitě vysvědčení. 17. května jsme skončili s maturitami, ale vysvědčení dostaneme až 14. června.

O skandálu s matematikou se psalo. Co se týče češtiny, téměř všechny studenty,

s výjimkou tří, jsem přesvědčila, aby psali vyšší úroveň. Jde o to, že za dva za tři roky začnou vysoké školy možná úroveň maturit zohledňovat, a pokud by někdo chtěl změnit obor, byla by škoda, aby mu ublížila ta nižší úroveň. U vyšších maturit z češtiny se stalo, že je psalo jen málo studentů a jen ze špičkových gymnázií: Kepler, Doppler, Štěpánská. Pak došlo k tomu, že třeba tříprocentní rozdíl ve správnosti odpovědí sehrál velkou roli v celkovém průměru. Nebo: pro nás byly didaktické testy z češtiny příliš jednoduché, těmi prošli bez potíží všichni. Otázky pro ústní maturity z češtiny jsme si vyrobili sami, státním otázkám z Cermatu bychom nevěřili; většina škol na tom byla podobně. Když jsem chtěla, aby studenti opravdu mohli ukázat, co se naučili, musela jsem připravit šedesát pracovních listů, z toho vytvořit jeden trvá tak hodinu. Takže státní maturity jsou strašlivě náročné pro učitele a do jisté míry poškozují šikovné studenty.

Jakou máte úspěšnost přijetí na vysoké školy?

Letos jsem měla vynikající maturanty, už teď, v květnu, jsou z těch dvanácti dětí tři přijaté. Jedno děvče se dostalo na UM-PRUM, jeden student na architekturu na ČVUT a jeden na Husitskou teologickou fakultu. A jsem přesvědčená, že se dostanou všichni, stejně jako tomu bylo předloni. Většinou máme 100% úspěšnost nebo se nedostane jeden. Myslím, že na přijímačky připravujeme opravdu dobře.

Spolupracujete se zahraničními židovskými školami?

Napojili jsme se na síť škol Alliance Israelite Universelle a navázali jsme spolupráci s židovskou školou v Turecku a s jednou italskou školou, proběhly výměny na úrovni nižšího gymnázia. S Lauderovými školami je problém: ptali jsme se na možnost výměny ve vídeňské Lauderově škole. Ale oni požadovali ortodoxní rodiny, kterých je u nás málo, naše rodiny jsou mnohem sekulárnější. Spíš se snažíme zajistit, aby každý student gymnázia se během studia dostal do Izraele a s Lauderovými školami si vyměňujeme zkušenosti.

Tradiční otázka na závěr: co vás v tomto školním roce nejvíc potěšilo?

Mně udělala velkou radost studentská konference In medias res, která proběhla v listopadu a mezi studenty po celé Praze měla výborný ohlas. A úžasné se mi líbil projektový den, při kterém i děti prvního stupně dokázaly, že jsou šikovné a vtipné. A samozřejmě mě těší, že o naši školu je zájem, že začínáme mít plno. (am)

NEZNÁMÝ MALÍŘ PRAŽSKÉ OSMY

Max Horb (9. 7. 1882 Mladá Boleslav – 9. 12. 1907 Praha)

Na přelomu dubna a května 1907 – před 105 lety – byl poklidný život pražské společnosti narušen skandální výstavou skupiny *Osma*, otevřenou v pronajatém krámě za Prašnou bránou, v Královodvorské ulici 16. Účastnili se jí Bohumil Kubišta, Emil Filla, Antonín Procházka, Otakar Kubín, Bedřich Feigl, Max Horb, Willy Nowak a anonymně Emil Pittermann. Již sama provokativní sestava vystavujících, která ignorovala oficiálně respektovanou národní příslušnost, by stačila k jejímu rozhořčenému odmítnutí od většiny pražského publika. Nehledě k šokujícím obrazům, které kritika označila za diletantství a barbarský chaos disonantních skvrn.

Se skupinou tehdy vystavoval malíř Max Horb, kterého prý přizval Willy Nowak na poslední chvíli pro jeho přátelství s Maxem Brodem, od něhož se očekávalo, že výstavě udělá reklamu v tisku. Zatímco všichni ostatní účastníci této historické výstavy obsadili dříve či později přední místa v historii českého moderního umění a jsou známi rozsáhlým dílem, Max Horb zemřel ještě v témže roce ve věku 25 let. Jeho dílo nebylo ani tehdy početné, dnes od něj známe jen několik málo obrazů.

Podobizna Mizzi Sonnenstein, kresba perem a tuší.

Podobizna Mizzi Sonnenstein, kresba perem a tuší.

PŘÍBĚH RODU
Max Horb se narodil 9. července 1882 – tedy před 130 lety – v Mladé Boleslavi. Jeho otec Ferdinand Horb (1839 až 1917 Praha) pocházel ze Žamberku v Orlických horách, kde byli po mnohá desetiletí usazení jeho rodiče, u nichž Max prožil své dětství a chlapecké roky – prvních 11 let svého života. Jméno Horb není u nás běžné, odvozuje se od hornofrancké vesnice Horb am Main se starou židovskou obcí, známou nejzřetle-

Podobizna Maxe Horba, Praha, 1906/1907.

v nedalekém čísle 41 prožil své mládí Franz Werfel. Horbovi byli tehdy již zámožnou rodinou a jejich syn Max se brzy stal v pražské společnosti známý svými uměleckými sklony a tak trochu pověstí dandyho.

nější malovanou dřevěnou modlitebnou. Koppelman Horb přišel do Žamberku v poslední třetině 18. století a v roce 1779 se tu oženil s Rebe-kou Saxlovou, získal familiantský dekret, usadil se v domě čp. 135 a věnoval se obchodu s plátnem a střížním zbožím. Jejich syn Ferdinand Horb (1839 Žamberk–1917 Praha) rodinný obchod významně rozšířil a v roce 1873 založil v Žamberku prosperující továrnu na soukenné zboží. V listopadu 1880 se oženil s Bertou, rozenou Neustadtlovou (nar. 1853) z Mladé Boleslavi. Měli syny Maxe (1882) a Felixe (1890) a dcery Gabrielu, Hedwigu (1884) a Valerii (1886); všechny děti se narodily ještě v Žamberku.

V PRAZE A NA AKADEMII
Do Prahy se rodina přestěhovala v roce 1893. Bydleli nejprve v tříposchodovém domě s bohatou plastickou výzdobou v Hyberské ulici 28, nejpozději od roku 1910 pak v novorenesančním domě v Mariánské (dnes Opletalově) ulici 45. Mariánská ulice byla tehdy nejlepší pražská adresa, kde bydlela pražská židovská smetánka – s výhledem do Městského parku (jehož smutné zbytky dnes nazýváme Vrchlického sady), pár kroků od Nového německého divadla z jedné a od kavárny Arco v Hyberské ulici z druhé strany. Ve vedlejší klasicistní domě 47 bydlela např. rodina Maxova přítele Georga Karse,

lečně s Emilem Pittermannem a přítelem z dětství Karlem Hostovským v Žamberku (6 obrazů malíře Karla Hostovského je právě nyní možno zhlédnout na výstavě regionálních umělců v Galerii v Rychnově nad Kněžnou). Na doporučení Georga Karse (podobně jako již před ním Eugen Kahler) odešel Max Horb v říjnu 1906 studovat a malovat do Mnichova, kde zůstal až do léta 1907.

HORBOVA PRVNÍ A POSLEDNÍ
Nejodvážnější ze žáků pražské akademie založili na jaře 1907 skupinu *Osma* a rozhodli se vystoupit na veřejnost na společné výstavě; na její organizaci měli hlavní podíl Bedřich Feigl, Emil Filla a Willy Nowak. Jak bylo řečeno, vystoupení *Osmy* způsobilo v Praze malý skandál. Pozitivně o výstavě, která ohlásila zrod českého moderního umění, jako jediný referoval Max Brod: „Jsou umělci, ale nenosí dlouhé vlasy, širáky, atrapy všeho druhu. Jsou oblečení občansky, překonali bohémství. Po-

Po příchodu do Prahy studoval Max na novoměstském gymnasiu a v roce 1893 podle přání otce nastoupil ke studiu práv na pražskou univerzitu. Současně však chodil na hodiny kreslení k malíři Rudolfu Bémovi a teprve v roce 1903 mohl zamířit tam, kam sám chtěl: zapsal se ke studiu malířství na akademii v ateliéru prof. Franze Thieleho. Na pražské akademii se tehdy setkali vedle Horba Emil Filla, V. H. Brunner, Emil Pittermann, Václav Špála, Otakar Kubín, v následujícím roce přibyli Bohumil Kubišta, Bedřich Feigl, Vlastimil Beneš, v roce 1905 také Antonín Procházka, Jindřich Průcha ad. Bližší přátele našel Horb v pražských intelektuálních kruzích převážně židovských: stal se přítelem Maxe Broda (dávno před Kafkou), Georga Karse, Emila Pittermanna a jistě i mnoha jiných.

Během studia podnikl cesty do zahraničí, o prázdninách roku 1905 však maloval spo-

Studie v interiéru, olej na plátně, 1907.

lečně s Emilem Pittermannem a přítelem z dětství Karlem Hostovským v Žamberku (6 obrazů malíře Karla Hostovského je právě nyní možno zhlédnout na výstavě regionálních umělců v Galerii v Rychnově nad Kněžnou). Na doporučení Georga Karse (podobně jako již před ním Eugen Kahler) odešel Max Horb v říjnu 1906 studovat a malovat do Mnichova, kde zůstal až do léta 1907.

HORBOVA PRVNÍ A POSLEDNÍ

Nejodvážnější ze žáků pražské akademie založili na jaře 1907 skupinu *Osma* a rozhodli se vystoupit na veřejnost na společné výstavě; na její organizaci měli hlavní podíl Bedřich Feigl, Emil Filla a Willy Nowak. Jak bylo řečeno, vystoupení *Osmy* způsobilo v Praze malý skandál. Pozitivně o výstavě, která ohlásila zrod českého moderního umění, jako jediný referoval Max Brod: „Jsou umělci, ale nenosí dlouhé vlasy, širáky, atrapy všeho druhu. Jsou oblečení občansky, překonali bohémství. Po-

buřování měšťáka není už jejich cílem; vnitřně se cítí tak vzdáleni davu, že to nemusí dokazovat ničím vnějším... Že jejich obrazová řeč odmítá všechny literární prostředky a je pouze malbou, to dokazuje moderní názor všech osmi..." napsal v listu *Die Gegenwart*. Na výstavě *Osmy* v dubnu 1907 Max Horb vystavoval poprvé a naposledy za svého života. Ze tří obrazů, které tu měl (kat. č. 46–49), se podařilo identifikovat pouze *Mnichovské náměstí* (1907, zakoupeno německou sekci Moderní galerie, nyní ve sbírce Národní galerie) a snad *Portrét Romualda Mazury* ze Žamberku.

Jen několik měsíců po výstavě malíř v prosinci 1907 ve věku pouhých 25 let nečekaně zemřel (údajně na tuberkulózu). Pohřben je v samostatném hrobě v hlavní aleji na Novém židovském hřbitově v Praze a jeho neobvyklý náhrobek je raným dílem o dva roky staršího spolužáka z akademie, zakladatele moderního českého sochařství Jana Štursy (1880–1925), který rovněž zemřel předčasně. Náhrobek se secesním motivem smuteční vrby a pávem, symbolickým ptákem l'art pour l'artismu, byl snad inspirován Horbovým estetikem a dandysmem.

Portrét muže u stolu, olej na plátně, 1907.

V červenci následujícího roku vydal Georg Kars u Carla Bellmanna v Praze pamětní album Maxe Horba s texty jeho přátel Louise Leserové, Paula Kohna, Paula Leppina, Maxe Broda a básní Oskara Wienera a s 22 reprodukcemi jeho maleb, kreseb a karikatur v nákladu 120 exemplářů. Právě tyto texty a reprodukce jsou dnes hlavním svědectvím o Horbově osobnosti a tvorbě. Výstavu jeho prací z pozůstalosti mu uspořádala Krasoumná jednota v Rudolfinu v roce 1909.

OBRAZY A KARIKATURY

Max Horb za svůj krátký život nenamaloval mnoho obrazů. Východiskem jeho tvorby byl impresionismus Maxe Lieber-

Procesí v Žamberku, akvarel 1907.

manna. Jeho práce, zahrnující portréty, krajiny i zátiší a kreslené karikatury, se vyznačují jistou kresbou a později energickým až expresivním malířským rukopisem. Kritika jej souhlasně považovala za silný a slibný talent, jehož dráha byla zmařena předčasnou smrtí.

Pozoruhodný je neobyčejně volně malovaný *Portrét Georga Karse* (asi 1906) ze sbírky Městského muzea Velvary. Vrcholem vývoje jeho malířského rukopisu je *Portrét mladé ženy* (1907) s upřeným pohledem en face, malovaný hustou barevnou pastou a energickými tahy štětce. Připomíná pozdní díla Lovise Corinthy, kterého Horb mohl poznat v Mnichově, nebo mladého Kokoschku, jehož první expresionistické portréty pocházejí ze stejné doby.

Zajímavé jsou i Horbovy pokusy o figurální kompozice, především *Divčtí akt v interiéru* (1906), jehož nálada poněkud připomene díla Edwarda Muncha. Daleko pokročilejší malbou je *Pokoj s postelí* (1906), energicky malovaný obraz v jasných až zářivých barvách, zachycující hru světla v interiéru. Nejpokročilejší malbou s volnou fakturou a širokými tahy štětce je obraz *Krejčovská dílna* (1907), zachycující prázdný prostor se zavěšenými oděvy, expresivní až na hranici čitelnosti. Podobný malířský vývoj lze sledovat i v Horbových krajinách.

Jako mnoho jeho generačních druhů – vzpomeňme zejména na Františka Gellnera – se Max Horb věnoval také kresbě karikatur, zejména portrétních. Patřil k obdivovatelům Aubreyho Beardsleye, s nímž

jej spojoval esteticismus a nakonec i předčasná smrt. V jeho karikaturách najdeme nejen podobně lakonickou a pružnou linii, ale také podobně kritický až sarkastický pohled na soudobou společnost.

Jak by se tvorba Maxe Horba dále vyvíjela, zůstává otázkou. V době svého úmrtí se nejspíše ocitl na rozcestí, protože vyčerpал všechny formové možnosti impresionismu. Snad by našel nové východisko ve sledování možností expresionistického výrazu, které naznačují některé obrazy z posledního roku života. ARNO PAŘÍK

Paul Leppin VE VZPOMÍNCE

Ve vzpomínce k uctění Maxe Horba řeknu pár slov o jistém umění jeho srdce, které v tomto albu není zachyceno. Na vynikající lidi nemá banalita věci žádný vliv. Vytvořil si patos distance, který byl postřehnutelný dokonce i nejobyčejnějším lidem. Také masky jsou oděvem. V umění nosit je se ukazuje kultura

a osobnost. Max Horb nikdy nešel mezi lidi jinak než v přestrojení. Byl mistrem všednodennosti, která ho obklopovala, kterou oceňoval s tichým smíchem, s vážným vtípem, s chytrou ironií, vždycky s vlídností. Nikdo z nás ho neznal úplně, protože své nejoblíbenější a nejskrytější zamlčoval. Nekompromitoval svoji touhu a byl k ní diskrétní a galantní jako ke krásné ženě. Dnes, kdy svůj atelier již nezavře, víme jasně, že jeho zatrpkllost měla v sobě cosi sladkého, jeho vtíp jakousi zbožnost, a jeho blaseovanost jemnou lásku. Maxi Horbe, byl jsi dobrým umělcem!

(Vzpomínka pražského německého prozaika byla otištěna v albu *Max Horb. Zur bleibenden Erinnerung, gewidmet von seinen Freunden*, které vyšlo v Praze roku 1908.)

Elegantní pár s pudlíkem, kresba tuší a perem, 1907.

STOLETÍ MYSTIKY

Z cyklu rabínských učenců středověku a renesance

Od počátku 16. století lze v aškenázském prostředí doložit postupně rostoucí zájem o mystická učení; po téměř celé století byly oživovány starší evropské proudy židovské mystiky. Současně vydavatelské aktivity prokazují i tlak na rozšíření a popularizaci studia kabaly, jež byla do té doby záležitostí spíše uzavřených kroužků studentů. Již roku 1523 vyšel v Benátkách tiskem komentář k Tóře Menachema Recanatiho (1250–1310), v letech 1558–1559 hned dvě vydání ústředního spisu kabaly knihy *Zohar* (Mantova a Cremona) nebo jejího systematického shrnutí v knize *Marechet Elokut* (Ferara).

Některé mystické spisy, především zmíněný Recanatiho komentář k Tóře, byly v průběhu 16. století opakovaně vydávány a staly se součástí studijního plánu i těch rabínských učenců, které jinak nemůžeme počítat mezi zanícené kabalisty, např. pražský rabín Mordechaj Jaffe napsal k Recanatiho komentář, Maharal na několika místech svého rozsáhlého díla citoval *Zohar*. Na druhou stranu v aškenázském prostředí vzniklo v pojednávaném období jen nepatrné množství originálních mystických spisů – výjimku tvoří knihy *Šefa tal* (Hannau 1612) a *Nišmat Šabtaj ha-Levi* (Praha 1616) jiného s Prahou spojeného autora, Šabtaje Šeftla ha-Levi Horowitze.

Titulní strana hanavského tisku jasně označuje spis jako ezoterický a kabalistický: *Pohledte na věc novou, neboť ještě se nikdy nestalo, aby byly učiněny klíče, jež otevrou komnaty uzamčené a utajené, v pokladnicích skrývajících tajemství moudrosti kabaly. Přiblíží ji rozumu – prostřednictvím logických slov tomu, kdo rozumí, a slovy přímými těm, kdo jsou chtivi vědění. Jazykem čirým a snadným nechá porozumět řečem sladkosti, vědění a pochopení.*

Horowitzovy spisy sice stejně jako spisy Maharalovy čerpají hojně ze středověké evropské kabaly (Nachmanidův komentář k Tóře; *Sefer Zohar*, dostávají však nový impulz od dvou „umírněnějších“ autorů kabaly současné, Mošeho Cordovera a Eliji de Vidase.

LURIA A CORDOVERO

Cordova (1522–1570) předložil ve svém rozsáhlém spise *Pardes rimonim* (dokončeno 1548) encyklopedický přehled kabalistického učení. Jak upozornil znalec kabaly Moše Idel, systematizující spisy jako právě *Pardes rimonim* nebo díla o dvě generace staršího Meira ibn Gabaje *Derech*

emuna a *Avodat ha-kodeš*, které znal i Maharal, zjednodušovaly samostatné studium kabaly a přispěly k tomu, že kabala přestala být tajným učení. Před koncem 16. století navíc „srozumitelné podání kabalistických témat“ (Idel) souznělo s momentálním důrazem na racionalismus v Aškenázu. Nikoli náhodou vyšlo první vydání Cordoverova spisu roku 1591 Krakově.

Zohar (Ve-ele Semot), Mantova 1558.

Cordovaův spis *Tomer Devora* (Benátky 1588, Krakov 1592, Praha 1621, Mantova 1623) stejně jako De Vidasovo dílo *Rešit chochma* do aškenázské knihovny snadno vstoupily nejspíše proto, že kabalistická témata zde byla kombinována s tématy moralizujícími. *Tomer Devora* předestírá program nápravy světa (*tikun*) prostřednictvím napodobování jednotlivých Božích emanací (*sefirot*) v každodenním jednání člověka. De Vidasův spis *Rešit chochma* se stal brzy jedním z nejoblíbenějších spisů etické literatury (*musar*). Po vydání v Benátkách vyšel spis rovněž v Krakově (1593) a ještě většího rozšíření došla zkrácená verze z pera italského učenice Jaakova ben Mordechaje Poieta. O popularitě stručnější verze svědčí skutečnost, že jako jeden z mála spisů 16. století byla vydávána i v průběhu století následujícího, kdy došlo v aškenázském prostředí k obecnému poklesu vydavatelské činnosti.

I když je význam starší kabalistické tradice i novějšího systematizujícího a moralizujícího proudu kabaly někdy podceňován, je pravdou, že skutečným převratem,

kteří do značné míry přeměroval následné aškenázské myšlení až do dnešní doby, byl průnik tzv. luriánské kabaly. Jedná se o proud kabaly, vycházející z učení Jicchaka Lurii Aškenaziho, zvaného svatý Arí (1534–1572). Na základě učení knihy *Zohar* formuloval Luria originální a dynamické učení, jež ve své komplexitě oslovovalo různé vrstvy židovské společnosti. Přestože sám Luria své přednášky podle všeho nezapisoval, v okruhu jeho žáků postupně vznikl rozsáhlý soubor textů, v nichž bylo učení luriánské kabaly formulováno. Některé spisy jsou připisovány přímo Lurioví, jiné pocházejí od jeho žáků, z nichž nejvýznamnější byl v tomto ohledu Chajim Vital (1543–1620).

SAFED

Přenos a následné transformace luriánské a obecně safedské kabaly do evropských aškenázských center úzce souvisely s významným fenoménem židovského poutnictví a reflexe exilu (*galut*). Již od středověku můžeme sledovat proud poutníků, směřujících do zemí Izraele, především do Jeruzaléma, ale také na mnohá další svatá místa (o fascinujícím tématu poutí pojednává kniha Daniela Bouška *Židovská pout a poutní místa na Blízkém východě v hebrejské cestopisné literatuře 12.–16. století*, Karolinum 2008). Když na počátku 16. století ovládla zemi Izraele osmanská říše, znamenalo to nejen politickou stabilizaci celé oblasti, ale také zlepšení podmínek pro židovské přistěhovalectví. I když Jeruzalém zůstával pro Židy stále z bezpečnostních důvodů problematický, do té doby nevýznamný Safed v Galileji začal přitahovat množství poutníků a nových usedlíků. I když právě kvůli fluktuaci je obtížné stanovit počet židovských obyvatel města, význam Safedu je zřetelný ze skutečnosti, že v roce 1584 zde osmanská vláda zaznamenala přítomnost třiceti dvou synagog.

Důvody, proč právě migrace osob a nikoli jen migrace textů hrála tak významnou roli při přenosu luriánské kabaly ze Safedu do Evropy, byly především dva. Jednak luriánské učení se po nějakou dobu předávalo ústně – nejvýznamnější Vitalův spis *Ec chajim* (dříve také nazývaný *Šmona šearim*) vyšel tiskem teprve mezi roky 1850–1898 v Jeruzalémě. A jednak v evropské aškenázské společnosti po jistou dobu přetrvávala vůči nové doktríně v jejím celku nedůvěra.

Přenos se proto uskutečnil postupně a zprostředkovaně a v jeho průběhu, jak upozornil Moše Idel, bylo Luriovio učení do značné míry zbaveno svého nekontroverznějšího, i když integrálního prvku,

jímž byl urgentní mesianismus. Původním cílem luriánského učení bylo ukázat, jak mohou muži z Izraele prováděním příkazů

obnovit původní řád, zničený Adamovým hříchem. Pro mnohé evropské kabalisty se však luriánské učení stalo spíše prostředkem metafyzických spekulací a mesianistický prvek byl neutralizován.

DVA KABALISTÉ Z ČECH

Důležitou roli v přenosu luriánské kabaly do Evropy sehráli dva muži spojení s českými zeměmi. Jejich příběhy ilustrují, co jsme výše uvedli o závislosti přenosu luriánské kabaly a migrace osob. Šelomo (Šlomo) Dresnitz pocházel z moravské Strážnice (něm. Dresnitz). Šlomo zanechal doma ženu a třináctiletou dceru a vydal se jako žebravý poutník do Safedu, kam dorazil roku 1602. Luriův nejbližší žák Chajim Vital již tou dobou sídlil v Damašku, ale Safed ještě stále oplýval Luriovými studenty. Mezi lety 1602 a 1606 zaslal Šlomo ze Safedu do Krakova tři dopisy obsahující celou řadu svědectví o praktikách safedských mystiků předcházejících generací. Text byl poprvé vytištěn spolu s dalšími spisy ve svazku *Taalumot chochma* (Basilej 1629) a později samostatně pod názvem *Šivchej ha-Ari* (Blahořečení Ariho).

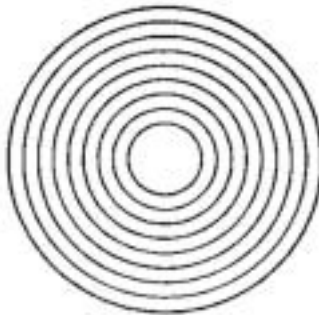
Šlomoův text obsahuje řadu hagiografických prvků, ale také skutečné podrobnosti o životě a působení svatého Ariho a o náboženských praktikách jeho okruhu. Podle Gershoma Scholema podnítila Šlomoova sbírka zájem středo- a východoevropských kabalistů o Luriovu osobu a jeho učení.

Jiným způsobem, ale z dlouhodobého hlediska nesporně významněji přispěl k přenosu luriánské kabaly rabín Ješaja Horowitz (asi 1570–1526). Narodil se nejspíše v Praze a patřil k prominentnímu klanu Horowitzů. Základní židovské vzdělání získal ještě v Praze, později byl však poslán na studia do Polska. Poté, co se oženil, zahájil Ješaja Horowitz svou rabínskou kariéru. Působil v Polsku, v Němec-

ku a před rokem 1614 se vrátil zpět do Prahy.

Tam byl tehdy vrchním rabínem chura- vější Efraim Šelomo Luntschitz (asi 1550 až 1619) a Horowitz s ním vykonával rabínskou funkci. Roku 1620 Horowitz ovdověl a rozhodl se přestěhovat do Svaté země. Svou cestu a působení ve Svaté zemi popsal v dopise, jež zaslal rodině do Prahy. Po zastávce v Safedu se usadil v Jeruzalémě, kde se stal rabínem aškenázké obce, předsedou rabínského soudu a hlavou ješivy. Roku 1625 se situace jeruzalémské obce zhoršila. Horowitz a další židovští představitelé byli uvězněni a propuštěni až po zaplacení výkupného. Horowitz poté uprchl do Tiberiady, kde nejspíše roku 1626 zemřel.

Ještě před svým odjezdem z Prahy začal Ješaja Horowitz pracovat na etické závěti, jež byla původně určena pouze pro členy jeho rodiny. Spis však prošel po Horowitzově přesunu do země Izrael složitou ge-

nezi, takže výsledkem je celistvé shrnutí judaismu, vyznačující se však komplikovanou strukturou. Dílo vydal po autorově smrti jeho syn pod názvem *Šnej luchot ha-brit* (Dvě desky smlouvy, Amsterdam 1649).

Klíčovým prvkem Horowitzova učení je pojetí každodenního provádění Božích příkázání jako prvního stupně lidského úkolu, jenž je sám o sobě nedostatečný. Osvojení si zjevné roviny náboženské tradice, již představuje halacha, musí být následováno mystickou kontemplací: „*Tóra je činem i myšlenkou. Je zjevná i skrytá. To zjevné z Tóry odpovídá dodržování micvot, tj. 248 pozitivních příkazů a 365 zákazů. Ty i ony mají skryté důvody (taamim). [...] A sled kroků je tento: [...] Nejprve se [žák] naučí 613 příkazů a Talmud, což jej přivede ke správnému konání a bohabojnosti. Poté, co dosáhne této úrovně – veškeré konání je totiž žebríkem, dovolujícím vystoupit k intelektuálnímu, jež je skryté –, si zaslouží pohlédnout na sladkost Hospodina (Ž 27,4). Pravou moudrostí je totiž znalost tajemství Božích příkázání, představujících samo tajemství Božství. Této moudrosti ovšem*

musí předcházet bohabojnost. [...] Tehdy si člověk moudrost skutečně udrží a budou mu odhalena tajemství Tóry.“ (Předmluva, s. 2)

KLÍČOVÁ ROLE

Pro rozšíření kabaly bylo rozhodující, že mystická kontemplace je předestírána jako nezbytná součást duchovní cesty v exoterickém spise se silným etickým a moralizujícím nábojem, jenž se brzy stal oblíbenou četbou širších vrstev – slavná autorka jidiš deníku Glückel z Hameln zmiňuje, že její manžel Chajim si nechal ze spisu předčítat roku 1698 na smrtelné posteli. Ještě další charakteristický rys Horowitzova spisu sehrál významnou roli: Horowitzovi bylo dovoleno v Jeruzalémě studovat spisy luriánské kabaly, existující pouze v rukopisech, a podle vlastních slov si „směl opsat, co se mu zlíbilo“. Horowitz nepředpokládal, že by čtenář měl kabalistické spisy k dispozici, a proto uvádí i několikastránkové rozsáhlé citace mj. i ze spisů připisovaných přímo Ariho.

Od konce 16. století se kabala stala pevnou součástí duchovního života nejen učenécké, ale i širší židovské společnosti. Židovský lékař Eliezer Eilburg již kolem roku 1580 hovořil v autobiografickém fragmentu sám o sobě jako o studentu kabaly a dodal, že mystikou se zabýval také jeho otec, a dokonce i matka; brojí naopak proti těm rabínům, kteří se jí nezabývají. V průběhu 17. století se luriánská kabala etablovala jako integrální součást aškenázkého judaismu a mimo jiné se stala pozadím, na kterém byla formulována ideologie šabatiánské hereze. Pro dějiny aškenázkého myšlení však byla důležitější klíčová role, již luriánské učení sehrálo při formování dvou vzájemně souvisejících proudů judaismu počátku moderní

doby – polského chasidismu a učení mitnagdim.

PAVEL SLÁDEK

(Obrázky na str. 15 pocházejí z knihy Moše Cordovera *Pardes rimonim*, Krakov 1591.)

Viktor Fischl

ČTYŘI SONETY**Sonet o labutích**

*Té hrdé bělosti a ticha perutí
složených ladně pod lodyhou šije,
té plavné krásy, moudré, bez hnutí.
Již zajíkáš se v chvíli nad lilie*

*čistší, z níž jen nejvlastnější vanutí
tě vrátí k světu vlků, lišky, zmije.
Tu vody v kruhy zčeří labuti
a připomenou slova litanie.*

*Však než jsi procit z jasu okouzlení,
než vítr vyhnal ptáka z rákosí,
na chvíli byl jsi tam, kde je, co není.*

*Na slunném břehu chtěl jsi lovit rýmy,
jež v bezčasí ti milost orosí.
Po hrázi jely vlaky s raněnými.*

Sonet z vlaku

*„Už se nám ty dny zas krátí.“
„Konce pořad nepřichází.“
„Bůh ví, kdy se nám zas vrátí.“
Myslím na vás, moji drazí.*

*Chudé domy podél trati
deštěm šedé, černé sazí,
z doutnající kupky natí
dým jak zbitý pes se plazí.*

*Jako tehdy kraj se trati
s šátky dětí, které k trati
mávají jak vy, mí drazí.*

*„Projdou ještě jednou mrazy?“
Zase vidím běžet k hrázi
mladé koně bez opratí.*

Sonet na starou paní v parku

*Pár bílých koní, kočí v livreji,
když Big Ben v dálce čtyři bije,
kočárem jede starou alejí
jak za královny Viktorie.*

*Nevidí jícny černých kráterů,
již bez ozvěny pohltily lesy
hlas štváčů, vtipáleků, žoldněřů, páterů.
Jen šelestění stromů pod nebesy.*

*Tak jara jdou. Narcisy za krokusy.
Ten dub... Drozd ... Zpěv... Prý je zas válka
s Prusy.*

*Když Big Ben v dálce pátou bije,
s trávníku dítě přivolá si,
polaská starou rukou vlasy
a starými rty políbí je.*

Sonet na zátíší s krbem

*Ó kolik zim tak dříví v krbu plá.
Na klíně kočka přede staré báje.
Šla léta mladá, přišla léta mdlá.
Co věští lístky na dně šálku čaje?*

*Zas kříž, zas meč a stěžeň zlomený,
zas jako tehdy. Bože, kolik zim
zná prázdná jizba pláčů ozvěny?
Ó kolik stromů oheň změnil v dým.*

*Zas jeho obraz zvlhlý na krb kladu.
Už oči slábnou, paměť zeslábla.
Bylo to z jara, nebo v listopadu?*

*Je pozdě. Poslední jen ještě doplést řadu.
Ó kolik zim tak plamen zhasíná,
ó kolik zim dešť padá na zahradu.*

* * *

Třicátého června letošního roku by se autor těchto veršů dožil sta let. Když v květnu 2006 v Jeruzalémě zemřel, chybělo mu jich do té stovky pouhých šest. Památku básníka, prozaika i výjimečného a osobitého člověka si připomínáme malou ukázkou ze sbírky *Anglické sonety*, kterou Viktor Fischl napsal za války v Londýně. Více o autorovi a jeho nedožitém výročí v *Kalendáriu* na straně 18.

STATEČNÝ A OSAMĚLÝ

(dokončení ze str. 7)

své činy odsouzeno zhruba jen 6500 nacistů, většina z nich dostala velmi mírné tresty, jen dvě stě z nich se podařilo usvědčit z vraždy. Německý právní systém skutečně vůli trestat nacisty neměl, ale Wiesenthal na ně neustále naléhal, dodával svědky, informace. Svědci pak byli u soudu pod palbou detailních otázek: Viděli obviněného zleva, nebo zprava? Jakou měl uniformu? Byla zelená, hnědá, nebo černá? Pokud byla hnědá, pak je vyloučeno, aby šlo o tohoto obviněného, protože v jeho jednotce se nosila zelená uniforma, anebo naopak. V jaké ruce držel bič? Pokud v pravé, pak to nemůže být on, protože je levák, anebo naopak, a pokud se svědek mylí v tomhle detailu, možná se mylí i v těch ostatních. Soudy se chovaly, jako by se vyšetřovaly obyčejné kriminální zločiny.

Wiesenthal neupozornil „jen“ na stopy Eichmanna, ale také Murera, „řezníka z Vilna“, či Franze Stangla, velitele vyhlazovacího tábora Treblinka. Měl také zásadní zásluhu na tom, že Němci a Rakušané změnili právní systém, že zrušili promlčecí lhůtu pro válečné zločiny, což se stalo roku 1965, dvacet let po skončení války.

Pracoval, jako by byl velká instituce.

Ano, přitom neměl žádný aparát, pracoval sám v malé kanceláři, měl jen dvě sekretářky, jednoho dobrovolníka, to bylo všechno. Ta kancelář se mimochodem dochovala, sedí tam dvě paní a pořádají Wiesenthalův archiv, jeho krabice s písemnostmi a novinovými výstřížky, vkládají je do počítače. On sám počítač neměl. Byl to podnik jednoho muže, boj jednoho muže. Jeho úspěch spočíval do značné míry na tom, jak pracoval s médii, jak je využíval, v tom byl skutečný mistr. Dokázal, že vídeňský dopisovatel listu *The New York Times* se na něj obracel častěji než na rakouského premiéra či ministra zahraničí. Wiesenthal neměl žádnou pravomoc, žádnou moc, ale dokázal předstírat, že je silnější, než byl, že má kontakty, styky, dokázal mistrně jednat s novináři, dodat jim dobrou „story“. Až mu lidé uvěřili a pak už určitou sílu skutečně představoval...

Ve Vídni existuje i Institut Simona Wiesenthala a v Los Angeles jeho centrum.

Institut teprve rozjíždí svou činnost, ale

s mnoha problémy, a hlavní problém je ten, že Rakušané nijak netouží, aby se prováděly nějaké důkladné výzkumy holokaustu. Až po nátlaku dostali v institutu peníze, ale pak nastaly hádky, co vlastně s těmi penězi budou dělat. Je to škoda, protože jestli existuje na světě země, která by měla mít středisko výzkumu o holokaustu, pak je to Rakousko.

Co se týče losangeleského centra, s tím měl zpočátku velké starosti. Vyčítal jim, že s ním svou činnost nekonzultují, že používají jen jeho jméno. Nakonec se s jeho pracovníky smířil.

Setkal jste se asi s řadou pamětníků.

Lidé, s nimiž jsem mluvil, hlavně dobrovolníci, kteří u něj pracovali, na něj vzpomínají jako na srdečného, otcovského člověka. Z dopisů, které jsem měl k dispozici, mám pocit, že dokázal rychle navázat přátelství, ale pak se zase odstříhnout. Neměl trvalejší přátele. Byl to velmi osamělý muž. Měl obdivovatele a měl nepřátele.

Mluvil jste s jeho dcerou?

Ano. Žije v Izraeli, je psychiatrická a zabývá se lidmi, kteří prošli holokaustem. Má kniha se jí vůbec nelíbí, hlavně ta obálka, má pocit, že to je antisemitská fotka. Já mám pocit, že to naopak ukazuje, že za a) Wiesenthal by pro média udělal cokoli a za b) že si dokázal dělat sám ze sebe legraci. Což je výborná vlastnost.

Co vy sám na Wiesenthalovi nejvíce oceňujete?

Já si vždycky vážil jeho univerzálního humanistického přístupu k holokaustu. On – na rozdíl třeba od Elieho Wiesela – nepohlížel na holokaust jako na výlučně židovskou záležitost, vnímal ji jako další z řady genocid, zmiňoval se i o Romech a o dalších pronásledovaných skupinách, angažoval se v době kambodžské genocidy. Jeho lekce spočívá v tom, že chceme-li zabránit dalším holokaustům, musíme se starat o lidská práva, o demokracii, bojovat proti rasismu. Zajistit, aby každý mladý člověk v uniformě věděl, že existují rozkazy, které nesmí poslechnout. Například izraelský zákon pod vlivem jedné tragické události z roku 1957, ale také pod vlivem holokaustu a S. Wiesenthala pojem ilegální rozkaz uznává.

ALICE MARXOVÁ

KAUZA WALDHEIM

(dokončení ze str. 9)

prokurátor zvláštní poradu, jejímž závěrem bylo, že informace uveřejněné Světovým židovským kongresem je třeba prošetřit, ale na Waldheimovo obvinění podle izraelského zákona o potrestání nacistů a nacistických kolaborantů to nestačí.

Média ale nechtěla otazníky, žádala druhého Eichmanna. Wiesenthal tento hlad neukojil, čímž si vysloužil jejich nevoli. Mezitím se v Rakousku zvedla vlna antisemitismu, která byla přirozeně namířena i proti Wiesenthalovi. Byl zavalen nenávislnými dopisy. „Hiter zabil ještě příliš málo Židů,“ psali mu například. I Židovské obci ve Vídni bylo adresováno nesčetné množství kleteb a výhrůžek.

Členové Kongresu se s vedoucími představiteli židovské obce předtím, než se rozhodli vložit do rakouské politiky, neporadili. Nikdo z nich neměl vlastní zkušenost s diktaturou anebo s antisemitskými projevy, proto nemohli chápat rakouskou společnost a její despekt vůči rakouským Židům. V rozhovoru pro *Profil* vyhrožovali dva představitelé Kongresu – Israel Singer a Elan Steinberg –, že pokud bude Waldheim zvolen prezidentem, poškodí to celé Rakousko a všechny jeho občany.

Nyní už to nebyl konflikt jen mezi Světovým židovským kongresem a Kurtem Waldheimem, ale mezi „světovým Židovstvem“ a rakouským národem. Waldheimův volební plakát hlásal nepřehlédnutelný slogan: „Právě teď!“ Vedoucí představitelé obce zavolali Singerovi a protestovali proti němu. Singer jim poradil, aby emigrovali.

Během volebního večera napsal Wiesenthal Abu Foxmanovi, jednomu z čelných představitelů Ligy proti hanobení, že Waldheim bude zřejmě zvolen a že k tomu dojde z velké části vinou Světového židovského kongresu a Israele Singera. „Jediní poražení v těchto volbách budou Židé, ať už bude zvolen kdokoli,“ usoudil a dodal: „Proč k tomu Elie Wiesel nemá co říct? Waldheim byl skutečně 6. června 1986 zvolen. Ve stejný den Wiesenthal navrhl založení mezinárodní poroty historiků, která by prověřila jeho minulost. Tak se také stalo.“

Tom Segev: **Simon Wiesenthal. Skutečnost a legenda.** Z hebrejštiny přeložila Tereza Černá, vydalo nakladatelství Paseka v Praze a Litomyšli v roce 2012. 454 stran, měkká vazba. Vydání první. Doporučená cena 480 Kč.

Kalendárium

Příští rok v létě uplyne sto let od chvíle, kdy se devatenáctiletý mladík z Královských Vinohrad, tehdy ještě samostatného města na okraji Prahy, vydal na svou první cestu do haličského Belzu, jednoho z center chasidského hnutí. Když se vrátil, jeho chování i zjev haličského Žida v kaftanu, s dlouhými pejzy šokovaly rodinu i sousedy. „Bratr neujel z Belzu domů, do civilizace, bratr si přivezl Belz domů,“ konstatoval později český spisovatel František Langer v esejí *Můj bratr Jiří* (1965). Pro **JIRÍHO LANGRA** (1894 Praha–1943 Tel Aviv) byl objev a zážitek „říše chasidů“ setkáním, které určilo jeho život. Pro českou literaturu to bylo setkání šťastné: jen díky němu mohla vzniknout jedna z nejkrásnějších českých próz – knížka o chasidech, jejich světe a legendách, *Devět bran*. Vyšla poprvé před **75 lety** v Praze.

Před **130 lety**, 23. 6. 1882, se v Praze narodil básník, publicista a překladatel **ALFRED FUCHS**, přítel a spolužák Jiřího Langra. Za studentských let je spojoval hluboký zájem o mystiku, který jednoho odvedl do Haliče a u druhého vyústil v konverzi ke katolické víře. (Jeho cesta ke křtu nebyla ovšem jednoduchá: v raném mládí ho zaujalo českožidovské hnutí a také sionistická myšlenka.) Dnes už téměř zapomenutý Alfred Fuchs patřil za předmnichovské republiky k nejzajímavějším novinářům: psal osobité studie a eseje, v nichž se zabýval náboženskými, kulturními i politickými otázkami, ve 30. letech byl šéfem tiskového oddělení prezidia ministerské rady. Za okupace odmítl emigrovat, skrýval se v klášteře, odkud ho vyvleklo gestapo a stal se obětí „pohanské nenávisti proti křesťanství a rasistické zvrhlosti protizidovské“ (C. Mařan). Byl zavražděn v Dachau 16. 2. 1941.

Rok před tím, než se Jiří Langer vydal na první pouť za záračným rabínem do Belzu, **30. 6. 1912**, tedy právě před **100 lety**, se v Hradci Králové narodil **VIKTOR FISCHL**. O tomto v mnoha ohledech zajímavém spisovateli a diplomatovi jsme v *Roš chodeš* psali vícekrát, publikovali jsme s ním rozhovory. Připomeňme si tedy jen v krátkosti jeho život a dílo. Vystudoval práva

na Karlově univerzitě, v letech 1935–39 byl parlamentním sekretářem Židovské strany. V roce 1939 emigroval do Anglie, kde působil mj. v ministerstvu zahraničí exilové vlády, v letech 1945–47 byl tiskovým atašé čs. velvyslanectví v Londýně, poté pracoval na ministerstvu zahraničí (z jeho přátelství s tehdejšími ministrem vznikla kniha *Hovory s Janem Masarykem*, která mohla vyjít až v roce 1951 v Jeruzalémě). V roce 1949 odešel do Izraele, zastupoval ho pak jako velvyslanec v Japonsku, Polsku, Jugoslávii, Norsku (na Islandu) a v Rakousku. Od roku 1990 se vracel do vlasti, kde – navzdory čtyřiceti letům odluky – brzy vstoupil do povědomí čtenářů především jako autor řady prozaických děl. Málo se ví, že začínal jako básník: je autorem devíti sbírek, z nichž čtyři napsal v Anglii, například poemu

Viktor Fischl, Jeruzalém 2004. Foto Karel Cudlín.

Mrtvá ves (1943) na paměť Lidic či *Anglické sonety a Lyrický zápisník* (malou ukázkou přinášíme na str. 16). Jeho první próza *Píseň o lítosti* zvítězila roce 1948 v soutěži Evropského literárního klubu, ale nesměla už vyjít. K próze se Fischl vrátil v roce 1975 a až do své smrti vydal více než čtrnáct prozaických prací, biblické překlady a další práce. V Česku se dočkal mnoha ocenění: Řádu TGM, Ceny Jaroslava Seiferta, čestných doktorátů, a dokonce – ještě za života – pamětní desky na rodném domě v Hradci Králové... Zemřel v Jeruzalémě 28. 5. 2006.

Pokud jde o odkaz Viktora Fischla, smíme si tu snad zopakovat stále platný závěr vzpomínky, již jsme publikovali před pěti lety: Bez ohledu na to, jak dopadne soud času nad Fischlovým literárním dílem, zůstává tu pozoruhodný obraz jeho osobnosti. Pro přátele vzpomínka na laskavě přísného člověka, pro všechny pak vzácný, leč autentický příklad, jak zacházet s tím, čemu se dnes říká identita. Viktor Fischl (v Izraeli přijal jméno Avigdor Dagan) dokázal zůstat občanem dvou zemí, duchovně i fyzicky zvládl mít dvě vlasti, být tady i tam... Ač sionista a izraelský diplomat, naplnil tak po svém sen prvních generací (sionismu oponujícího) českožidovského hnutí, který se zdál nereálný: stát se Čechem a nepřestat být Židem.

(tp)

Z NOVÝCH KNIH

Josef B. Solovějčik

OSAMĚLÝ ČLOVĚK VÍRY

Rabín, talmudista a filosof J. B. Solovějčik (1903–1993) považoval člověka za bytost

rozporuplnou: na jedné straně existuje osobnost primitivní, na straně druhé bytost pochybující. Věřící člověk si nejen uvědomuje svou svobodu a oddanost Stvořiteli, ale stává se též izolovaným a osamělým. Tato

teze se pak stala základem Solovějčikova pozoruhodného eseje *Osamělý člověk víry*.

Z anglického originálu přeložil Jiří Blážek. Vydalo nakladatelství p3k v Praze; 88 stran, dop. cena 149 Kč. Knihu je možné objednat přímo v nakladatelství (objednavky@p3k.cz).

Meir Šalev

RUSKÝ ROMÁN

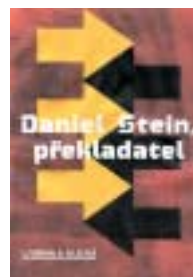
Izraelský prozaik, esejista a novinář Meir Šalev (nar. 1948) vyrůstal částečně ve vesnici a tato zkušenost výrazně ovlivnila jeho psaní. V *Ruském románu* se vrací do svého dětství, vytváří mozaiku postav, příběhů, historek, z nichž se postupně stávají legendy. Text nezapře vliv autorových spisovatelských vzorů, Bulgakova a Gogola, oplývá biblickými narážkami i klasickými literárními tématy, a přitom je velmi čtivý a vtipný. (Rozhovor s autorem přineseme v příštím čísle časopisu.)

Z hebrejského originálu přeložila Šárka Doležalová. Vydalo nakl. Garamond v Praze; 432 stran, dop. cena 329 Kč.

Ljudmila Ulická

DANIEL STEIN, PŘEKLADATEL

Příběh hlavního hrdiny románu, polského Žida Daniela Steina, který pozvolna kry-

talizuje v mozaice deníkových zápisů, soukromé i úřední korespondence, archivních materiálů a novinových článků, je inspirovaný skutečným osudem Oswalda Rufeisena. Stein, stejně jako

jeho předobraz, pracoval v Bělorusku na gestapu jako tlumočnick a s nasazením života zachránil stovky obyvatel místního ghetta.

Z ruského originálu přeložila Alena Machoninová. Vydalo nakl. Paseka v Praze; 392 stran, dop. cena 450 Kč.

IZRAEL: Až mi bude 64

Ještě před pár lety patřilo k dobrému tónu vzdělanců znát lídry izraelské vlády a opozice – prostě vědět, kdo vede pravici a kdo levici, kdo hájí politiku A a kdo politiku B. Názorové souboje byly zosobněny v duelech typu Rabin – Netanjahu, Barak – Šaron či Šaron – Netanjahu. Ale ty časy už jsou *passé*. Jen si to zkuste: Víte z hlavy, kdo nyní vede Stranu práce? Je to Šeli Jechimovičová. Ale jak může hrát roli účinné opozice, když ve 120členném Knesetu má Avoda jen 8 poslanců?

Izrael se mění. Už nevládné pravice kontrolovaná levicí (či naopak), u moci je konglomerát drtivé většiny politického spektra pod vedením Benjaminu Netanjahu a jeho Likudu. A tam, kde schází účinná opozice, je něco systémově špatně.

Když začátkem května „Bibi“ Netanjahu zamířil k předčasným volbám, nikoho to moc nevzrušilo. A když pár dnů poté předčasné volby odpískal, nestalo se rovněž nic. Proč je vlastně odpískal? Do jeho koalice se zapojila Kadima – strana, která sice vyhrála poslední volby, ale nebyla s to sestavit vládu. V jeho koalici zůstává i někdejší lídr levice Ehud Barak, který si ovšem založil vlastní stranu (Acmaut), zatímco původně „jeho“ Avoda skomírá coby historicky nejslabší opozice v Izraeli.

Zdá se, že v Izraeli se živý politický pohyb mění ve stojatou vodu, v níž nelze rozeznat politiku A a politiku B. Svědčí o tom i reflexe 64. výročí nezávislosti.

JDOU NA NÁS, BOJTE SE

List *Ha'arec* v editoriale tvrdí, že ta změna je úspěchem „politiky snižování očekávání“, kterou od počátku rozvíjí Benjamin Netanjahu. Jeho pesimistický pohled, který se plně prosadil v posledních třech letech, podráždí jakýkoli vstřícný krok směrem k míru s Palestinci i k nějakému významnému celonárodnímu počinu. Považuje totiž za úspěch každý den, který nepřinese nový holokaust.

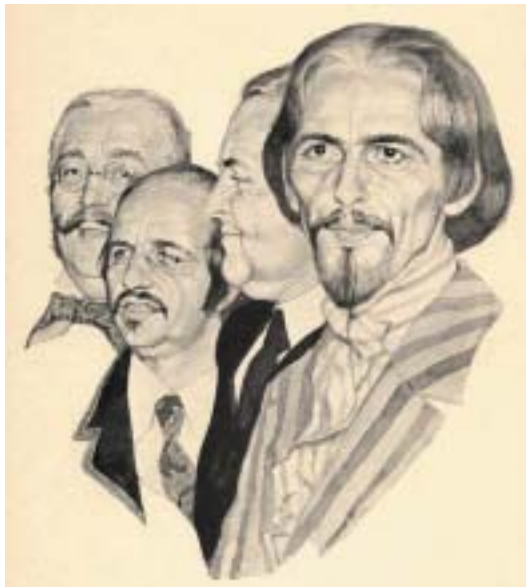
Aby bylo jasno. Izrael má více než dostatečné důvody k obavám ze strany přímých či vzdálenějších sousedů, hlavně z Íránu a jeho jaderných ambic. Ale Netanjahu z těchto obav učinil téměř výhradní *raison d'être* své i národní politiky. „Touha po míru, prosperitě, normálních vztazích se sousedy i po začlenění do rodiny národů vládla v Izraeli šedesát let,“ píše *Ha'arec*. „Teď se ale rozpouští ve

stojaté vodě močálu obav, stažení se do sebe a téměř dobrovolné izolace.“ Bibi si oblíbil známý verš z Pesachové hagady: „Povstávají proti nám v každém pokolení, aby nás zničili.“ Tato fráze sice pomáhá semknout společenství, ale těžko může vést stát k nějaké světlé budoucnosti.

Něco na těch argumentech asi je, neboť názorové texty ke Dni nezávislosti nerozebírají perspektivu Izraele směrem vpřed, ale spíše hodnotí historický význam obnovy židovského státu jako takového.

PROČ TO DNES KVETE?

Zajímavě začíná Daniel Gordis na blogu *Jerusalem Postu*: „Představte si, že je leden 1946 a někdo vám řekne: ‚Povězte mi o budoucnosti Židů.‘“ Tehdy už sice bylo

„Až mi bude 64“ (*When I'm 64*).
The Beatles: *The Illustrated Lyrics*, 1969.

po válce, ale židovská perspektiva vypadala dost temně. Argument, že Hitler vyhladil třetinu Židů, je sice technicky správný, ale mýjí se s podstatou problému. Z hlediska východoevropských Židů, kteří nedlouho předtím tvořili těžiště židovského života, literatury i kultury, Hitler opravdu vyhrál – zničil je z 90 procent. A o moc lépe to nedopadlo ani v západní Evropě s výjimkou Británie.

Z perspektivy ledna 1946 působí nesouměřitelně s dneškem i pozice Židů v USA. Ti sice nezažili ohrožení holokaustem, ale představa, že se jdou ucházet o pracovní místo na Wall Street s kípou na hlavě a při pohovoru rovnou sdělí, že o sobotách pracovat nebudou – jak je tomu dnes běžně –, byla tehdy nemyslitelná.

Stejně tak nesamozřejmá byla i představa židovské domoviny v Palestině. Tu hlídali Britové nejen kvůli klidu zbraní, ale i před „divokým“ přistěhovalectvím. Suma sumárum, v lednu 1946, ač hrůzy války a holokaustu skončily, nebylo moc důvodů pro víru v bohatou židovskou budoucnost.

Proč to dnes, po 66 letech, vypadá úplně jinak? Proč židovský život zažívá renesanci i v Evropě? Proč Berlín patří k nejrychleji rostoucím židovským obcím na světě? Proč židovský život kvete v Polsku? Proč v Budapešti a Praze fungují židovská muzea, košer restaurace i synagogy? Odpověď zní, že i tady se odrážejí důsledky existence Státu Izrael. Jeho založení a především jeho vítězství nad přesilou v roce 1967 vlily energii i do sovětského Židovstva. Po roce 1967 viděl svět Židy, kteří poprvé po 1800 letech určují svůj vlastní osud.

Židé mají budoucnost, protože mají svůj stát, uzavírá Gordis. Na pohled to je banální konstatování, ale ve skutečnosti je to ukázka nesamozřejmosti něčeho zdánlivě samozřejmého.

JAKO KDO? JAKO INDIE

Podobný přístup volí na blogu *Ha'arecu* Carlo Strenger. Znáte slavnou písničku od Beatles „Až mi bude 64“ (*When I'm 64*)? Právě tak nazval svůj článek k 64 letům nezávislosti Izraele. Tento věk je z hlediska států velmi mladý. Když slavily 64 let USA, na Jihu vládlo otroctví a občanskou válku, která vedla k definitivnímu uspořádání federace, měla země ještě před sebou. Když slavilo 64 let sjednocené Německo (1934), právě vstupovalo do nejtěžší etapy své historie – tak jako Itálie. Strenger ale dodává, že Stát Izrael by se měl historicky srovnávat spíše se státy, jako jsou Indie, Pákistán či Ghana.

Nevede si ovšem špatně. Většina základních demokratických institucí funguje stabilně, ekonomika šlape na pozadí světové krize a Izrael patří ke světovým centrům technologického rozvoje. Přesto se izraelská společnost nachází v existenciální nejistotě a klade si závažné otázky: Přežije ten stát další dvě generace? Uchová si demokratický charakter? Bude schopen překlenout propast mezi různými vizemi izraelské budoucnosti? Izrael vstupuje do období, kdy se národně-náboženský sen o obnově Davidova království včetně Chrámu a obětí utkává s vizí Izraele coby sekulárního státu pro všechny občany.

ZBYNĚK PETRÁČEK

GRIGORIJ PERELMAN ...a další události

/Vybráno z českého tisku/

Plzeňský deník (24. 5.) se v 21. dílu seriálu *Freska představuje dějiny Plzně v kostce* zabývá historií a místopisem židovské komunity v Plzni; připomíná i privilegium, které si tamní měšťané v roce 1504 vymohli na Vladislavu II. a které jim umožňovalo „kdykoli vypovědět Židy“ a zabránit komukoli, aby „nové Židy do města uvedl“. Privilegium fungovalo dobře, první Židé se v západočeské metropoli směli volně usazovat až ve druhé polovině 19. století. ■ O židovské obci v Uherském Brodě, o níž je první zmínka snad v druhé půli 15. století, referovaly v rubrice „U nás na Slovácku“ Slovácké noviny (23. 5.). ■ Literární noviny (24. 5.) psaly o tažení maďarského vládního bloku Fidesz proti Židům a homosexuálům; není však zřejmé, konstatuje autorka článku, proč je v tomto ohledu Fidesz tak „posedlý divadlem“. ■ Časopis Geo (22. 5.) přinesl obsáhlý „psychologický portrét génia století“, ruského židovského matematika Grigorije Perelmana (1967), který před časem rozluštil jednu z nejsložitějších matematických úloh historie, tzv. Poincarého domněnku. Pak nečekaně odmítl milion dolarů vypsanych za rozluštění úlohy, Fieldsovu medaili (něco jako Nobelovu cenu za matematiku) i místo na předních amerických univerzitách a „přerušil osobní kontakt s vnějším světem“, jemuž vyčítá, že ani matematika a matematici nejsou s to dostát jeho zásadě: „Existuje jen pravda, pouze celá pravda.“ ■ iDNES (23. 5.) referuje o bývalém anglickém válečném zajatci Denisovi Aveyovi, kterému se údajně podařilo vniknout v přestrojení mezi židovské vězně v Osvětimi a vrátit se zpět; po více než šedesáti letech o svém šokujícím zážitku podal záznam ve své knize. ■ Lidové noviny (22. 5.) referovaly o muzeu věnovaném polským Židům, které má být dokončeno v roce 2013; soutěže na návrh budovy se zúčastnilo na sto světových architektů. ■ Týdeník Reflex (22. 5.) publikoval zklamnou recenzi na nejnovější snímek *Diktátor* britského režiséra, herce, excentrika a sprostáka Sachy Barona Cohena. ■ Jiného extravagantního muže připomíná Týden 10. 5.: staronového starosta Londýna konzervativce Borise Johnsona, který se označuje za „kombinaci muslima, žida a křesťana“. ■ Radniční listy města Olomouc (21. 5.) slibují občanům „zážitek: operu Nabucco pod širým nebem“ s jejím slavným sborem Židů. ?? Týdeník Týden (21. 5.) pod přitažlivým titulkem „StB zabíjela mouchy pohledem“ psal o pokusech Státní

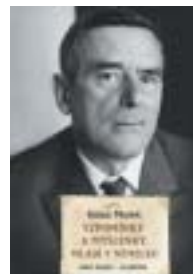
bezpečnosti s parapsychologií; pro StB pracoval podle týdeníku mj. senzibil M. Toušek, konstruktér n. p. Karosa, kterého údajně „zoufalí zpravodajci“ nasadili na pátrání po vrazech Charlese Jordana (1967); zjistil „jasnovidnou metodou“, že Jordan byl před smrtí omámen. ■ „Dostatečně poučení jsme, vylouvat se na to, že nevíme, co se stalo, nemůže nikdo,“ řekla mj. na tryzně v Terezíně předsedkyně Poslanecké sněmovny ČR Miroslava Němcová (ČT 24, 20. 5.). ■ LN (27. 4.) přinesly zprávu o izraelském dokumentu *Nedokončený film*, který pojednává o cynické filmařské práci nacistů ve varšavském ghettu. ■ Mladá fronta DNES (19. 5.) zaznamenala, že se za přítomnosti izraelského velvyslance chystá Třebíč uctít památku Židů, kteří „zamiřili ve dvou velkých transportech do koncentračních táborů, z nichž se téměř nikdo nevrátil“. ■ Pod podobnými titulky jako např. *Blanenský deník* (18. 5.) a další regionální deníky („Češi stojí na straně pravdy, libuje si Bibi“) zaznamenala česká média spokojenost izraelských politiků s postojem české vlády k problémům židovského státu. ■ K neobvyklým výletům „Na kole za židovskými památkami v Pošumaví“ zve (18. 5.) čtenáře *Domažlický deník*. „Délka celodenního výletu je 52 km; výlet je vhodný i pro méně zdatné turisty.“ ■ Na Šumavě se právě točí první dokument, který zaznamenává životy a osudy jihočeských a bavorských Židů, kteří zde v minulosti žili (prvnízpravy.cz, 14. 5.). ■ Mladá fronta DNES (11. 5.) přinesla nekrolog „kadeřnického mága“ Vidala Sassoonu (84), který jako „židovský kluk v předválečném Londýně“ (matka ukrajinská Židovka, otec řecký Žid) původně „snil o kariéře profesionálního fotbalisty“. Proslavil se v roce 1963 jednoduchým dámským stříhem, jímž „nastolil nový řád: wash and go“. ■ Obsáhlou studii na téma „Hebrejská bible v evropském myšlení“ přinesly v rubrice *Civilizace Literární noviny* (10. 5.). I když byla myšlenka lidských práv formulována evropským sekulárním humanismem, píše tu mj. autor, má své hebrejsko-křesťanské kořeny. „Hebrejská a křesťanská láska k bližnímu založila nedotknutelnost člověka jako jedinečné bytosti.“ ■ Pod velkotitulkem „Žižkovský superhrdina ožije na Vítkově“ připomíná deník *Právo* (10. 5.) pozapomenutou osobnost Přemysla Pittera, který zachránil a ochránil stovky válečných dětí v českých zemích. „Velikost jeho dokazu má za úkol přiblížit minimalistická inscenace.“ (tp)

Z NOVÝCH KNIH

Golo Mann

VZPOMÍNKY

Golo Mann (1909–1994), syn slavného německého spisovatele Thomase Manna, nositele Nobelovy ceny za literaturu za rok 1929, a sám úspěšný spisovatel a historik, ve své autobiografii líčí své dětství a mládí v Německu. Autor, oceněný řadou literárních cen, popisuje rodný dům s imponující postavou otce, rané dojmy literatury, hudby a divadla, školní léta, studia; píše také o svých prvních letech a snaze působit proti duchu vzrůstajícího se nacismu, o Výmarské republice a všem, co v zárodcích předjímalo vývoj v budoucí třetí říši.

Z německého originálu přeložil Ondřej Sekal. Vydalo nakl. Academia v Praze; 500 stran, dop. cena 555 Kč.

Viktor Fischl

POVÍDKY ODJINUD,

POVÍDKY ZE STARÉHO CYLINDRU

„Povídky odjinud se mi často zdají nebýt z tohoto světa. Přeskakují ze země do země a ze světadílu do světadílu a jejich náměty jsou zrovna tak pestré a rozdílné jako ty země samy.“ Takto charakterizoval sám autor své poslední dílo.

Povídky ze starého cylindru předkládají čtenáři tragikomické příběhy lidí různých ras, náboženství a názorů, s nimiž se diplomat Fischl setkal a inspiroval se jimi.

Vydalo nakl. Garamond v Praze; 192 stran, 220 Kč.

Jiří Orten

BÁSNIČKÉ JUVENILIE (SPISY SV. IX)

Dlouho očekávaný IX. svazek *Spisů Jiřího Ortenu* přináší vůbec poprvé všechny jeho dochované mladistvé básně, které napsal před svou prvotinou *Čítanka jaro* (1939). Básně jsou řazeny chronologicky od roku 1935, umožňují tedy krok za krokem sledovat zrod a zrání jednoho z největších českých básníků 20. století. Knihu edičně připravil literární historik, kritik a editor Jiří Opelík.

Vydalo nakl. Torst v Praze; 272 stran, dop. cena 298 Kč.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1)

Káva o čtvrté

■ Ve čtvrtek **6. června** od 15.00 přivítáme na Kávě rabína **Davidu Petera**. Bude vyprávět o životě na jeruzalémské ješivě Merkaz ha-Rav, o tom, jak studovat Talmud bez hebrejštiny, či o umění klást otázky. Připravil a moderuje J. Neubauer.

Koncert v Jeruzalémské synagoze

■ Dne **20. června** od 19 hodin se v Jeruzalémské synagoze v Praze koná koncert zpěvačky **Lenky Lichtenbergové**, nazvaný *Písně pro dýchající stěny*. L. Lichtenbergová s doprovodem a hosty zazpívá tradiční i autorské židovské písně. Vstupné 120 Kč, rezervace na www.lenkalichtenberg.com.

■ V synagoze je do **21. června** instalována výstava *Zapomenuté ženy – Švýcarská humanitární dětská pomoc 1917–1948* a stálá výstava, která představuje poválečnou historii pražské židovské obce. Přístupná je denně kromě sobot a židovských svátků od 11 do 17 hodin.

ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU ŽM V PRAZE

(Maiselova 15, Praha 1, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18.00 a vstupné na ně činí 30 Kč.

■ 4. 6.: *Český kubismus v poušti*. Přednáška architekta Daniela Zisse o tom, jak české kubistické stavby ovlivňují izraelský architektonický strukturalismus a morfologismus. Zvláštní pozornost bude věnována realizovaným i nerealizovaným izraelským projektům architekta Alfreda Neumanna. Přednáška bude doplněna bohatým obrazovým materiálem.

■ 6. 6.: *Desatero a Zlaté tele*. Darování Tóry jako nejvyšší okamžik v židovských, potažmo lidských dějinách v kontrastu s lidskou přirozeností. Přednáška vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona s překladem a výkladem textů.

■ 11. 6.: *Lidice a šoa na poli mezinárodní justice*. Přednáška historika Vojtěcha Kynclů k památce 70. výročí vyhlazení obce Lidice. Součástí přednášky bude představení nové monografie s názvem *Bez výčitek. Genocida Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha*, kterou vydává Památník Lidice ve spolupráci s Historickým ústavem AV ČR.

■ 14. 6.: *Raši (1040–1105)*. Autorské uvedení nově vydané stejnojmenné knihy judaisty Pavla Sládka (Academia, 2012), která českému čtenáři poprvé důkladně představuje osobnost rabína Šeloma Jic-

KULTURNÍ POŘADY

Alfred Neumann: Obecní dům v Bat Jam, 1968.
Foto archiv.

chakiho, zvaného Raši, jehož komentáře se ještě za autorova života staly nejčastěji studovanými středověkými hebrejskými texty vůbec.

■ 20. 6.: *Dobrovolnická služba a „Akce smíření – mírové služby“*. Setkání s Katharinou Lübtorf a Timou Müller-Tribensee, které v současnosti pracují jako dobrovolnice ve společnosti Živá paměť a na ŽOP. Pořad bude v německém jazyce s českým překladem.

■ 25. 6.: *Židé a Peršané, Izrael a Írán – od bohaté minulosti k dramatické přítomnosti*. Přednáška zahraničněpolitického komentátora Čr 6 Jana Fingerlanda.

■ 26. 6.: *Judaismus očima židovských velikánů: Moses Mendelssohn*. Přednáška Davida Biernota z Ústavu židovských studií HTF UK se zaměří na německého židovského filosofa Mosese Mendelssohna (1729–1786), klíčovou postavu židovského osvícenství. K přednášce budou na místě k dispozici studijní materiály.

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče:** 10. 6. ve 14.00: Lvíček Arje se chystá na cestu do Izraele. Podíváte se s ním do izraelských měst Jeruzaléma a Tel Avivu, ale i na krásná místa izraelské přírody. Ochutnáte i tradiční cizrnovou pastu chumus a jiné pochutiny moderního Izraele. Prohlídka: Jeruzalémská synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč.

ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU ŽMP V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18.00 a vstupné na ně činí 30 Kč.

■ 3. 6. v 15.30: *JazzPoint* – koncert kapely Ireny Noskové, zpěvačky žijící v Rakousku, v doprovodu instrumentalistů z Havlíč-

kova Brodu Pavla Kubáta (housle), Pavla Práška (saxofon), Pavla Doležala (kytara) a Jiřího Kubáta (baskytara). Program: hity amerických autorů židovského původu. Vstupné 50 Kč.

■ 5. 6. v 17.00: *Židovské šlépěje v dějinách Jihlavska*. Vernisáž výstavy prací žáků Základní školy v Třešti a studentů Gymnázia v Jihlavě. Vstup volný. Výstava potrvá celý červen.

■ 17. 6. v 14.30: *Poslední příběh*. Vyprávění o Tóře, proč je Tóra pro židovské náboženství tak důležitá, jak vlastně vypadá, kde ji můžeme najít a jak se s ní zachází. Dílna pro rodiče s dětmi.

■ 21. 6.: *Poslední let Petra Ginze*. Unikátní film vznikl v USA a kombinuje prvky klasického dokumentu a animovaného filmu, ve kterém ožívají kresby Petra Ginze i některé z jeho příběhů.

■ 26. 6.: *Čína*. Paní Anna Hanusová-Flachová, klavíristka a operní zpěvačka, kterou známe pod terezínskou přezdívkou Flaška, se tentokrát představí jako cestovatelka. Dva roky (1959–1961) strávila v Číně a koncertně vystupovala v Pekingu, Šanghaji a Wu-chanu.

■ 28. 6.: *Šma Jisrael – tchelet, tflin, mezuzu*. Závěrečná přednáška z cyklu (Ne)tušené souvislosti brněnského rabína Šloma Kučery.

CHAVA PRESSBURGEROVÁ

■ V galerii Pecka (Vratislavova 24, Praha 2) je do **5. června** pod názvem *Ticho a samota* přístupná výstava děl Chavy Pressburgerové, izraelské umělkyně původem z Prahy, sestry Petra Ginze.

VÝSTAVA ČESKÝCH A IZRAELSKÝCH SKLÁŘŮ

■ V rámci 4. ročníku pražského festivalu PF 12, mezinárodního setkání sklářských výtvarníků, se v pražské Galerii Pokorná (Šafaříkova 3, Praha 2) představují mladí čeští a izraelské umělci.

SYNAGOGA TURNOV

■ Zveme vás na vernisáž obrazů Jany Dubové *Nezapomenu...*, která se koná v neděli **10. června** v 16 hodin. Paní Dubová ve svých obrazech zpracovala zážitky holokaustu, který prožila v mládí (výstava bude otevřena do 3. srpna).

■ V úterý **19. června** do Turnova zavítají studenti Přírodní školy Praha, o. p. s., kteří připravili vzpomínkové divadelní pásmo o chlapeckých časopisech v Terezíně. Studenti se soustředili hlavně na časopis *Vedem* a jednoho z jeho autorů, Hanuše Hachenburga. V 11 a ve 13 hodin představí Hanušovy verše a loutkovou hru *Hledáme strašidlo*. Vstup volný.

ŽIDOVSKÉ MUZEUM A VZPOMÍNKY PAMĚTNÍKŮ

■ Židovské muzeum v Praze od roku 1990 systematicky nahrává rozhovory s pamětníky. V současné době čítá sbírka více než 1200 rozhovorů a je největší a badateli nejužívanější svého druhu v ČR. Naším cílem je metodou orální historie mapovat život Židů na našem území.

Jednotlivé rozhovory poskytují neocenitelná svědectví o osudech jednotlivců a jejich rodin. Rozhovor je nahráván na diktafon za účasti tazatele a pamětníka, většinou se odehrává v domácnosti vypravěče. Záznam rozhovoru je posléze přepsán a text pamětník autorizuje. V souvislosti s nahráváním rozhovorů sbíráme rovněž další materiály a fotografie z rodinných archivů dokumentující vyprávění pamětníka. Tyto materiály přijímáme do našeho archivu jako originály či případně po jejich zapůjčení vytváříme digitální kopie.

Pokud máte zájem a jste ochotni nám rozhovor poskytnout, kontaktujte laskavě kurátorku sbírky Rozhovory s pamětníky Pavlu Neuner (tel. číslo 222 749 227; e-mail pavla.neuner@jewishmuseum.cz).

pn

SPRÁVA NOVÉHO ŽIDOVSKÉHO HŘBITOVA V PRAZE

■ Od roku 2011 spadá technická správa celého areálu, údržba hřbitovní plochy, ošetřování zeleně apod. pod správu nemovitostí ŽOP – společnost MATANA, a. s. Organizačně je začleněna k odloučenému pracovišti Matany, a. s., kancelář je umístěna přímo v objektu obřadní síně (vchod ze západní strany objektu směrem k ulici Želivského). Zde lze dohodnout také veškeré služby související s nadstandardní péčí o hrobová místa, zajištěním kamenických prací, obnovou a doplněním náhrobních textů a další. Můžete tu domluvit i pomoc při vyhledávání předků.

Přijímáme i finanční příspěvky na opravy a údržbu hřbitova, a to prostřednictvím řádných smluv, naplňujících § 15, odstavec 1 zákona 586/92 Sb. o daních z příjmů v aktuálním znění, dle kterého lze příspěvek odečíst z daňového základu.

Kontaktní údaje: Matana, a. s., odloučená kancelář, Izraelská 1, 130 00 Praha 3, tel: 226 235 211, mobil: 603 305 711, e-mail: sbh.sekretariat@matana.cz, www.pamatky.kehilaprag.cz, kontaktní osoba Zuzana Beránková. Poštovní adresa: Matana a. s., správa NŽH, Malá Štupartská 646/1, 110 00 Praha 1.

Bankovní spojení: 1936566399/0800, banka: Česká spořitelna a.s., IBAN: CZ23 0800 0000 0019 3656 6399, BIC: GI-BACZPX.

mm

VÝZVY ZPRÁVY

INZERCE

KKL-JNF

■ Pro všechny příznivce Židovského národního fondu máme několik novinek. V roce oslav 110. výročí KKL jsme se rozhodli, že kromě dosavadních akcí rozšíříme naši činnost i na spolupráci s Maďarskem, Polskem a Slovenskem.

Na počátku července organizujeme celoevropskou konferenci KKL-JNF v Praze.

Rádi bychom vyzvali mladé lidi, kteří mají zájem o ekologii, o pomoc při zalesňování Izraele a jiné aktivity, aby se přihlásili do Klubu mladých přátel KKL na e-mailovou adresu: zosa@email.cz. zv

WIZO

■ Naše červnová schůze se koná **20. 6.** od 15.00 v Maiselově ulici, výbor se sejde **13. 6.** od 15 hodin v Jáchymově ulici. O prázdninách se schůze nekonají. ek

SŽOV

■ Sdružení židovských odbojářů a vojáků v Praze srdečně zve své členy a přátele na schůzku ve čtvrtek **14. června** v 10 hodin do 3. patra radnice Židovské obce v Praze 1, Maiselova 18.

Program: Vzpomínky Viktora Velemína na jeho účast v bojích na Středním východě a na západní frontě. Přejeme všem dobré zdraví. Příští se sejdeme 13. září, zářijový program upřesníme v srpnu. jp

FEIGELE V KOLÍNĚ

■ V neděli 29. dubna jsme s divadlem Feigele hráli v kolínské synagoze naše představení o královně Ester. Také jsme zpívali, tančili a potěšili celý sál. Představení se povedlo, a tak se nám snad podařilo navrátit do synagogy trochu vzpomínek na ty, kteří se tam dříve modlili a slavili svátky. V ten den bylo také výročí transportů z Kolína a shodou okolností také 100. výročí úmrtí Františka Kmocha, takže někteří diváci byli oblečeni v krojích. vn

INZERCE

■ Koupím Židovskou ročenku rok 5728 (1967/68) a rok 5736 (1975/76). F. Skurek@gmail.com.

KULTURNÍ TIPY NA ČERVEN

■ **Tereziánská liga. Fotbal v Tereziánském ghettu:** Ve výstavních prostorách III. dvora Malé pevnosti v Tereziíně je do konce října (denně od 9 do 18 hod.) přístupná expozice, která zachycuje historii kopané v ghettu Tereziín. Fotbalové zápasy se tu hrály v letech 1942–1944. V sedmičlenných týmech zde hráli amatérští, ale i profesionální fotbalisté, zápasům přihlížely tisíce tereziánských vězňů, z nichž většina zahynula v nacistických vyhlazovacích táborech. Výstavu připravil Památník Tereziín spolu s muzeem Bejt Tereziín v Izraeli, její vernisáže se zúčastnilo i několik někdejších tereziánských fotbalistů.

■ **Rané dílo Georgese Karse:** Výběr z obrazů a kreseb z raného díla jednoho z předních českých moderních umělců je v Galerii Roberta Guttmanna na Starém Městě přístupný už jen do **17. června**. Více viz *Rch 4/2012*.

■ V zámku v Březnici se **10. června** od 18 hodin koná koncert jidiš písní v podání Hany Frejkové (zpěv), Slávka Brabce (akordeon), Milana Potočka (klarinet) a Marianny Borecké jako hosta (zpěv).

■ Ve dnech **28. 6.–7. 7.** se v Rychnově nad Kněžnou uskuteční již 14. ročník **Poláčkova léta**. Kromě jiných akcí se **30. června** v 19.30 koná představení **Ostře sledovaných vlaků** B. Hrabala v režii Iva Krobota a **2. července** v 16 a v 19.30 dramaturgie Poláčkova knihy **Bylo nás pět** nastudované souborem Klicperova divadla. Více viz www.rychnov-city.cz.

■ V synagoze v Kosově Hoře se **17. června** od 16 hodin koná koncert skupiny Mišpacha.

VÝSTAVA TOMÁŠE POLCARA

■ V lounské židovské pohřební místnosti (nachází se nedaleko vlakové zastávky Louny střed u ulice Rakovnická) je do **konce srpna** přístupna výstava sochaře a malíře Tomáše Polcara ze Slavětína nad Ohří, žáka Milana Knížáka, Huga Demartiniho a Aleše Veselého na AVU. Výstavu během léta oživí několik filmových projekcí ruských němých snímků s židovskou tematikou. (Je přístupna po telefonické domluvě na č. 607 729 848.)

VÝLET S POLÁČKEM

■ Už sedmnáctý Literární výlet, tentokrát s názvem **Pražské „maloměsto“ Karla Poláčka**, pořádají Z. a E. Brikiusovi ve spolupráci se Spolkovým ministerstvem školství, umění a kultury ve Vídni. Výlet začíná **18. 6.** v 16.30 na nádvoří Vojenského historického ústavu Praha (U Památníku 2, Praha 3) a končí ve 21.15 v klášterním pivovaru na Strahově.

ŽNO BRATISLAVA

V **júni** blahoželáme: pani Edita Büchlerová – 89 rokov; pani Lívia Demianová – 91 rokov; pani MUDr. Eva Janovicová – 75 rokov; pán MUDr. Ivan Kalina – 65 rokov; pán Michal Kamenický – 60 rokov; pani Katarína Kovárová – 60 rokov; pán Eugen Kučera – 84 rokov; pani Vilma Linková – 75 rokov; pani PhDr. Gabriela Mencerová – 71 rokov; pán Otto Šimko – 88 rokov, a pani Gertrúda Zúbeková – 79 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Blahoželáme našim členom, ktorí v **júni** oslávia sviatok svojich narodenín: pán Juraj Strelinger, nar. 13.6. – 63 rokov, a pán MUDr. Ivan Belan, nar. 26.6. – 67 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **červnu** oslaví své narodeniny: pan Zdenko Brandejs, nar. 29.6. – 77 let; pan Pavel Fried, nar. 13.6. – 82 let; pani Růžena Hanáčková, nar. 9.6. – 62 let; pani Judita Havelková, nar. 20.6. – 52 let; pani Marcela Hřebíčková; nar. 16.6. – 83 let; pan David Mayer, nar. 2.6. – 33 let; pan Josef Ondra, nar. 11.6. – 54 let; pan Petr Pisk, nar. 28.6. – 38 let; pani Věra Stehlíková, nar. 29.6. – 86 let, a pani Iva Vlčková, nar. 25.6. – 31 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **červnu** oslaví narodeniny: pan Tomáš Bartoň, nar. 14.6. – 51 let; pan Vladimír Erban, nar. 22.6. – 60 let; pan Daniel Malý, nar. 26.6. – 44 let; pani Anna Poskočilová, nar. 28.6. – 72 let; pan Oleksandr Shyti, nar. 5.6. – 51 let; pani Lyubov Tyrpaková, nar. 30.6. – 52; pani Naděžda Tyrpaková, nar. 7.6. – 18 let; pani Nikola Wellemínová, nar. 22.6. – 35 let; pan Petr Wellemín, nar. 17.6. – 61 let; pani Ruth Žáková, nar. 26.6. – 87 let; Channa Šimónová, nar. 12.6. – 27 let; pani Jana Palkovičová, nar. 17.6. – 62 let; pan Ivan Kohout, nar. 19.6. – 28 let, a pani Olga Bauerová, nar. 14.6. – 36 let.

Ad mea veesrim šana!

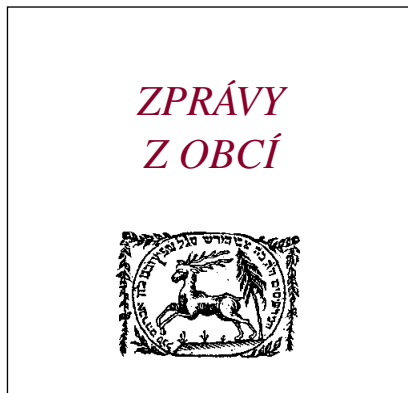
ŽO KARLOVY VARY

V **červnu** oslavujú narodeniny: pan Chaim Kočí, nar. 7.6. – 35 let; pan Ing. Hanuš Hron, nar. 18.6. – 87 let, a pani Eva Štátná, nar. 17.6. – 83 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

V **júni** oslavujú: pani Gizela Davidovičová, nar. 2.6. – 95 rokov; pán Alfréd Novák, nar. 7.6. – 87 rokov; pani Irma

Mattová, nar. 18.6. – 81 rokov; pani Katarína Hirschová, nar. 19.6. – 81 rokov; pán Gabriel Klein, nar. 30.6. – 73 rokov; pani Klára Kleinová, nar. 29.6. – 70 rokov; pán Róbert Lucký, nar. 25.6. – 68 rokov; pán Ing. Ivan Vesel, nar. 24.6. – 67 rokov; pani Mgr. Katarína Kamenská, nar. 6.6. – 62 rokov; pán PhMr. Alfred Novák, nar. – 11.6. – 60 rokov; pani Katarína Hermelová, nar. 21.6. – 60 rokov, a pani Edita Gánoczyová, nar. 30.6. – 60 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO LIBEREC

V **mesiaci červnu** oslaví narodeniny tito naši členové: pani Margit Příborská, nar. 4.6. – 85 let; pan Pavel Gerö, nar. 6.6. – 66 let; pani Mgr. Olga Prášilová, nar. 9.6. – 36 let; pani Gabriela Rocek, nar. 17.6. – 30 let; slečna Dominika Machová, nar. 18.6. – 13 let; pan RNDr. Michal Hron, nar. 18.6. – 63 let, a pani Eva Černá, nar. 23.6. – 89 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **červnu** oslaví své životní jubileum: pani Věra Strouhalová, nar. 13.6. – 65 let; pani Lenka Murphy, nar. 15.6. – 39 let; pani Mgr. Zuzana Talášková, nar. 25.6. – 47 let, a pani Daniela Zavadilová, nar. 23.6. – 74 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **červnu** oslaví narodeniny: pan MUDr. Antonín Bělař, nar. 15.6. – 68 let; pani Jarmila Nováková, nar. 19.6. – 79 let, a pani Edita Tůmová, nar. 23.6. – 92 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **červnu** oslaví narodeniny naši členové: pan Oldřich Witz, nar. 7.6. – 87 let; Tereza Kohoutová, 7.6. – 26 let, pani Helena Běčková, nar. 8.6. – 65 let; pan Adolf Stárek,

nar. 16.6. – 82 let; pani Dagmar Löwyová, nar. 20.6. – 32 let; pan Karel Bloch, nar. 21.6. – 80 let; pani Helena Polláková, nar. 25.6. – 84 let; pan Ing. Ivan Martin, nar. 25.6. – 64 let; pani Věra Šissová, nar. 26.6. – 82 let; pani Eva Poráková, nar. 28.6. – 79 let, a pani Eva Lišková, nar. 30.6. – 83 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **červnu** oslavujú narodeniny: pani Lise-lota Bartovská, nar. 2.6. – 91 let; pan Arnošt Brichta, nar. 28.6. – 91 let; pani Věra Čeňková, nar. 4.6. – 86 let; pani Eva Černá, nar. 23.6. – 89 let; pani Albertina Farská, nar. 5.6. – 91 let; pani Erika Hartmanová, nar. 12.6. – 93 let; pani Hana Hnátová, nar. 20.6. – 88 let; pani Lenka Kalinová, nar. 11.6. – 88 let; pani Františka Kindová, nar. 29.6. – 96 let; pani Fany Pytelková, nar. 20.6. – 85 let; pani Karla Reková, nar. 24.6. – 89 let, a pani Marie Vítovcová, nar. 15.6. – 84 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO PREŠOV

V **mesiaci jún** sa životného jubilea dožívajú títo členovia ŽNO Prešov: pán Ing. Bernhard Eckhaus, nar. 10.6. – 58 rokov; pán Mgr. Miloš Krišák, nar. 23.6. – 31 rokov, a pán MUDr. Ivan Schvalb, nar. 22.6. – 55 rokov. Jubilantom prajeme z celého srdca všetko najlepšie, veľa zdravia a pohody v kruhu najbližších.

Ad mea veesrim šana!

RIMAVSKÁ SOBOTA

V **mesiaci jún** majú narodeniny: pani Ing. Judita Gáborová, nar. 13.6. – 77 rokov; pani Helena Gescheitová, nar. 16.6. – 68 rokov, a pani Kornélia Witschafterová, nar. 28.6. – 86 rokov. Prajeme týmto našim členom pevne zdravie, veľa šťastia a radosť v živote.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **červnu** oslaví narodeniny naši členové: pani Erna Chaloupková, nar. 9.6. – 85 let; pan Bedřich Seliger, nar. 19.6. – 92 let; pani Drahomíra Krásová, nar. 5.6. – 57 let, a pani Alena Šplíchalová, nar. 30.6. – 62 let.

Ad mea veesrim šana! Preje teplická obec.

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **červnu** oslaví narodeniny pan Bedřich Heller, pan David Nebeský, pan Daniel Narwa, pani Mgr. Sabina Šaferová a pani Růžena Duchková. Všem jmenovaným přejeme hodně zdraví a osobní pohody.

Ad mea veesrim šana!

TALMUD V ANGLIČTINĚ

V červnu začíná vycházet anglický překlad kompletního Talmudu. Překlad byl pořízen z textu, který překládal rabi Adin Steinsaltz pětáctýřet let ze staré hebrejštiny a aramejštiny do moderní hebrejštiny. A. Steinsaltz je též autorem komentáře. První díl vychází na Šavuot, celé vydání bude čítat 41 svazků. Anglický Talmud vydává nakladatelství Koren v Jeruzalémě a připravuje i aplikaci pro iPad.

POLSKO A KOŠER PORÁŽKA

Polský ministr zemědělství prohlásil, že se nepodvolí tlaku organizací bojujících za práva zvířat a nezakáže rituální porážku (šchitu). „Zákon Evropské unie rituální porážku umožňuje a není důvod ji zakazovat,“ prohlásil Marek Sawicki. Aktivisté ale tvrdí, že polský zákon na ochranu zvířat tento typ porážky nepřipouští, a vyzvali úřady, aby zjistily, zda jejím vykonáváním není porušen zákon. Maso ze zvířat poražených rituálním způsobem se z Polska vyváží do Izraele a dalších zemí.

ČESTNÝ OBČAN ŘÍMA

V květnu převzal izraelský voják Gilad Šalit, kterého drželi přes pět let jako rukojmí teroristé Hamásu, čestné občanství města Říma. Obdržel je z rukou starosty Gianniho Alemanna, který prohlásil, že „Šalit je symbolem naděje a síly v boji s barbarstvím, nenávistí a fundamentalismem“. Římské čestné občanství získal Šalit již roku 2009, kdy byl ještě v zajetí, a jeho velký portrét tehdy pověsili na průčelí radnice.

HISTORIE HOLOKAUSTU V PERŠTINĚ

Jak informuje Židovský tiskový servis (www.ztis.cz), Ari Babaknia, iránský židovský historik působící ve Spojených státech amerických, vydal v dubnu v perštině čtyřsvazkové dílo mapující historii a společenské souvislosti nacistického vyvraždění Židů. Babakniovým záměrem bylo poskytnout detailní informace o tomto tématu iránským čtenářům, kteří mají o holokaustu zcela mlhavé představy.

DNY PRAHY V JERUZALÉMĚ

V Jeruzalémě probíhá zatím největší kulturní a společenská akce, kterou kdy Česká republika v Izraeli uspořádala. Jedná se o projekt s názvem Dny Prahy, jehož program vznikl ve spolupráci velvyslanectví České republiky v Izraeli, Magistrátu hlavního města Prahy, Ministerstva kultury ČR a Českých center. Během programu představí českou kulturu Divadlo bratří Formanů, taneční soubor DOT504, jazzo-

ZPRÁVY ZE SVĚTA

vá formace českých a izraelských muzikantů vedená Jaroslavem Jakubovičem, multimediální česko-americký projekt *Defiant Requiem Terezin Remembered*, koncert Khünova smíšeného sboru, výstava Pražská panoramata a další akce.

POMOC NA MOUNT EVERESTU

Izraelsko-turecké oficiální vztahy se v posledních letech velmi zhoršily, ale na lidské rovině snad fungují. Dokládá to i případ, který se odehrál 22. května na nejvyšší hoře světa. Čtyřiadvacetiletý izraelský horolezec Nadav Ben Jehuda, který šplhal na Mount Everest, se několik set metrů před vrcholem vrátil, aby pomohl zraněnému tureckému sportovci. Společně pak byli evakuováni do bezpečí. Izraelci omrzly prsty, stav tureckého horolezce nebyl znám. Pokud by Ben Jehuda vrchol zdolal, byl by nejmladším Izraelcem, kterému by se to povedlo.

CHAREDIM PROTI INTERNETU

V květnu se na newyorském stadionu Citi Field shromáždilo na 40 tisíc ultraortodoxních Židů, aby upozornili na nebezpečí, které znamená internet. „Internet i s filtro-

váním představuje minové pole zkaženosti,“ prohlásil rabi Efraim Wachsman. „Tehle problém je generační zkouškou.“ Rabíni z USA, Kanady a Izraele hovořili anglicky a v jidiš a internet označili jako „nečistý“; několik řečníků kritizovalo také to, že toto médium odvádí muže od studia Tóry.

ANTISEMITISMUS V MAĎARSKU

Před dvěma lety se maďarské, protiizraelské a protiromské straně Jobbik podařilo vstoupit do parlamentu a stala se třetí nejsilnější stranou v zemi. Od té doby se diskuse o vzrůstajícím antisemitismu a intoleranci v Maďarsku velice vyostřila. Představitelé hnutí Jobbik nepokrytě veřejně prosazují xenofobní, protiromskou a antisemitskou rétoriku. Před Velikonoce mi a židovským Pesachem tak jeden ze členů strany Jobbik prohlásil, že Židé zabíjejí křesťanské děti a používají jejich krev do nekvašených chlebě. V únoru prohlásil mluvčí pro zahraniční záležitosti, že Izrael je „nacistický systém založený na rasistické nenávisti“, Židy obvinil z „kolonizace“ Maďarska a vyjádřil podporu Íránu.

FILM O DREYFUSOVI

Režisér Roman Polanski se chystá natočit politicko-špionážní snímek s prostým titulem „D“ na motivy Dreyfusovy aféry. Alfred Dreyfus byl židovský důstojník francouzské armády, který byl roku 1894 neprávem odsouzen za velezradu a následujících dvanáct let bojoval za očistu svého jména. „Chtěl bych pojmut tuto událost nikoli jako kostýmové drama, nýbrž jako špionážní zápletku, jediné tak lze ukázat, nkolik je ten příběh důležitý pro dnešní svět,“ řekl Polanski novinářům. (am)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 218, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Media servis, s. r. o., Zákaznické centrum, Vídeňská 995/63, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: predplatne@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia, s. r. o. P. O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 6. 2012. Cena 20 Kč (0,90 €)